

PLÁN VÝCHOVY A PÉČE ŠKOLKY PONÍČEK – DĚTSKÉ SKUPINY ČZU V PRAZE

Údaje o zařízení (dále jen „DS“)

Název zařízení: Školka Poníček – dětská skupina ČZU v Praze

Adresa zařízení: Kamýcká 1283, 165 00 Praha - Suchdol

Telefonní spojení: +420 234 383 500

E-mail: ponicek@czu.cz

Webové stránky: <http://www.ponicek.czu.cz>

Typ: podniková dětská skupina

Kapacita: 12 dětí, od 2 do 6 let

Provozní doba: pracovní dny 7:00 – 17:00 hodin s výjimkou dnů, ve kterých je vnitřním předpisem poskytovatele určeno hromadné čerpání dovolené, a s výjimkou dnů s plánovaným omezením či přerušením provozu DS, opravy a údržba DS apod.

Poskytovatel služby: Česká zemědělská univerzita v Praze

Den započetí poskytování služby péče o dítě v DS: 1. 9. 2016

Kontaktní osoby DS

Projektový manažer: JUDr. František Janouch,

+420 224 384 065, janouch@rektorat.czu.cz

Finanční manažer: Ing. Magdaléna Jílková,

+420 224 382 694, mjilkova@rektorat.czu.cz

Vedoucí pečující osoba (vedoucí DS): Bc. Alena Vlková,

+420 720 500 538, avlkova@rektorat.czu.cz

Pečující osoba: Kateřina Kosová

(dále obě pečující osoby spolu s případnými zastupujícími osobami společně uváděny souhrnně jako „Personál DS“)

1. Podmínky péče o dítě v dětské skupině

1.1. Věcné podmínky

Prostory DS se nacházejí na výše uvedené adrese v přízemí budovy koleje BCD (vchod ze severní štitové strany budovy). Prostory na základě stanoviska Krajské hygienické stanice hl. m. Prahy plně vyhovují požadavkům dle zákona č. 247/2014 Sb., na zařízení služby péče o dítě v dětské skupině. DS je ke dni zahájení poskytování služby péče o dítě v dětské skupině vedena v evidenci dětských skupin dle zákona č. 247/2014 Sb.

Transformace a provoz DS jsou převážně financovány z dotace z Evropského sociálního fondu prostřednictvím Operačního programu Zaměstnanost, z projektu „Školka Poníček“, registrační číslo CZ.03.1.51/0.0/0.0/15_036/0001665.

DS má k dispozici tyto prostory: šatnu pro děti, denní místnost (místnost pro denní pobyt dětí), samostatnou ložnici, sociální a hygienické zařízení pro děti, výdejnu jídel (jidelnu s kuchyňkou), kancelářský kout pro zaměstnance, sociální a hygienické zařízení pro zaměstnance, sklad špinavého prádla a technickou místnost. Dětský nábytek je velikostně uzpůsoben věkové různorodosti dětí.

K pobytu venku slouží veřejná dětská hřiště v docházkové vzdálenosti, která jsou vybavena herními prvky pro děti od 2 let věku, prostory kampusu České zemědělské univerzity v Praze, libosad FAPPZ, demonstrační a experimentální pracoviště FAPPZ, botanické zahrady a skleníky FAPPZ/FTZ, a další vhodné venkovní prostory.

DS je určena pro děti zaměstnanců České zemědělské univerzity v Praze. Dětská skupina má za účel pomoci sladit zaměstnancům a zaměstnankyním pracovní a rodinný život, zejména pak návrat z rodičovské dovolené.

1.2. Životaspráva

Denní řád DS je dostatečně pružný s ohledem na individuální potřeby dětí a jejich různorodý věk. Střídá se volná hra dětí, řízená činnost a doba odpočinku.

Denní provoz DS je uzpůsoben tak, aby co nejlépe vyhovoval pracovníkům ČZU tj. začátek denního provozu DS je 30 minut před začátkem běžné pracovní doby a konec denního provozu DS je 60 minut po skončení běžné pracovní doby.

Děti mají v DS celodenně k dispozici pitný režim, jsou podávány neslazené nápoje. Umožňujeme dětem dle klimatických podmínek dostatečně dlouhý pobyt na čerstvém vzduchu (minimálně hodinu denně s výjimkami uvedenými ve vnitřních pravidlech). Stravování dětí je zajištěno v souladu s uzavřenou smlouvou poskytování služby péče o dítě v dětské skupině. Skladba jídelníčku v rámci poskytovaných obědů je vyvážená, jídla jsou připravována s použitím minimálního množství soli a koření. Mezi jednotlivými jídly jsou dodržovány vhodné intervaly. Děti nejsou do jídla nuceny, jsou vedeny k samostatné konzumaci, menším dětem dopomáháme, ale nekrmíme je. Odpoledního spánku využívají zejména malé děti, ostatní podle potřeby mohou odpočívat a po vyslechnutí pohádky mohou zvolit odpočinkový program. Respektujeme individuální potřeby aktivity, spánku a odpočinku jednotlivých dětí, ve třídě máme relaxační kout a čtenářský koutek. Je také dbáno na dostatečné soukromí dětí.

1.3. Psychosociální podmínky

Fungování DS je založeno na pocitu spokojenosti jak u dětí, tak dospělých. Naší snahou je, aby se děti cítily jistě a bezpečně. Pečující osoby jim jsou partnerem, který je provází celým dnem a reaguje na jejich potřeby.

Naším cílem je, aby děti v DS měly:

- pocit bezpečí a lásky
- pocit samostatnosti
- možnosti zařadit se mezi vrstevníky

Proto také:

- povzbuzujeme děti pochvalou
- přistupujeme k dětem s ohledem na jejich věkově a individuální zvláštnosti
- respektujeme přirozené potřeby dětí (potřebu spánku, odpočinku, ale i volného pohybu)
- vytváříme dostatek podnětů během celého pobytu v DS

Personál DS naplňuje tento cíl ve všech činnostech během celého dne, respektuje individuální i věkové zvláštnosti dětí a charakter skupiny, se kterou pracují. Ve skupinkách nebo individuálně se věnují přípravě starších dětí do školy a mladším dětem při upevňování různých dovedností. K veškerým činnostem se snažíme děti co nejvíce motivovat. DS se snaží všestranně rozvíjet osobnost dítěte ve všech oblastech psychosociálního a fyzického vývoje.

Snažíme se vytvářet přívětivé prostředí, příznivou atmosféru, využívat svátků a narozenin, společných oslav. Zařazujeme mezi aktivity i lidové tradice. Všichni včetně dětí mají možnost požádat o vzájemnou pomoc. V komunikaci mezi personálem DS a rodiči budujeme pozitivní mezilidské vztahy, včetně zásad slušného chování, vzájemné empatie a respektu. Upřednostňujeme otevřenou komunikaci s možností vyjádření negativních pocitů.

Děti vedeme k samostatnosti a odpovědnosti za svou činnost (dokončení, výběr z předložené nabídky atp.). Klademe důraz na rozvoj koordinace oko-ruka, sensorických funkcí, vnímání a postřehu, umění naslouchat, paměti, pozornosti, jazyka, představitivosti a fantazie. Děti mají také prostor k volným aktivitám a samostatné nebo kooperativní hře.

1.4. Spoluúčast rodičů

DS chce být partnerem rodičů při výchově a péči o děti. Spolupráci rodičů a pečujících osob považujeme za klíčovou. Individuálně sledujeme potřeby jednotlivých rodin a pracovníci DS se jim snaží vyhovět. S rodiči individuálně konzultujeme, jak jejich dítě prospívá a domlouváme se na společném postupu ve výchově a na řešení případných problémů. Pečující osoby, pokud uznají za vhodné, doporučují rodičům návštěvy odborných pracovišť (psycholog, speciální pedagog, logoped).

Po vzájemné dohodě s vedoucí DS mají rodiče v adaptační době možnost trávit s dítětem určitý čas v DS, ale pouze ve velmi omezené míře a pouze v případě, že dítě má problém si přivyknout novému prostředí. Rodiče jsou na konci adaptační doby informováni o stavu adaptace dítěte.

Kontakt s rodiči je udržován na každodenní bázi osobními rozhovory při přebírání a předávání dítěte. Rodiče jsou do dění DS zapojováni příležitostnými akcemi pro rodiče, jako jsou besídka pro rodiče, besídka ke dni matek, den dětí, oslava konce roku nebo jsou také rodiče zváni na oslavu narozenin Ponička. Našich přátelských setkání se mohou účastnit nejen rodiče, ale také sourozenci a prarodiče.

Rodiče jsou o chodu DS, mimořádných akcích a dalších událostech informováni osobně, telefonicky, informační nástěnkou, v informačním systému, informačními e-maily, SMS nebo na webu.

2. Organizace výchovy a péče

2.1. Organizace DS

Věkové rozpětí dětí v DS vyžaduje individuální přístup k dětem a DS může být při některých aktivitách dělena na 2 podskupiny, jejichž program je uzpůsoben dle věku a schopností dětí. Dělení na dvě třídy se využívá především na řízenou činnost, během níž jsou zohledňovány individuální potřeby jednotlivých dětí. Obsah výchovy a péče se různí podle aktuálních potřeb dětí, jejich stupni vývoje (věku) a probíraných témat. Každá podskupina má svou pečující osobu, která realizuje tento plán s ohledem na danou věkovou skupinu.

V průběhu dne mají děti dostatek možností kontaktu se všemi dětmi a mají tak možnost využívat klady, které poskytuje věkové heterogenní skupina dětí. Děti ve věkově smíšené dětské skupině se zároveň učí ohleduplnosti, chápavosti, pomoci menším dětem a malé děti se učí od starších, které jsou pro ně zároveň motivací a vzorem.

2.1.1. Řízení dětské skupiny

Chod dětské skupiny koordinuje projektový manažer DS. Za finanční řízení projektu odpovídá finanční manažer DS. Za realizaci plánu výchovy a péče zodpovídá vedoucí DS spolu s pečujícími osobami.

2.1.2. Personální obsazení pro vlastní provoz DS

V DS pracují 2 pečující osoby na hlavní pracovní poměr, které splňují kvalifikační požadavky dle zákona č. 247/2014 Sb. Vedoucí DS je zodpovědná za administrativu spojenou s chodem DS. Je navázána také externí spolupráce na zastupování pečujících osob v době čerpání dovolené a nemocnosti. Pečující osoby kromě vlastní realizace plánu výchovy a péče zároveň vykonávají práci pomocného personálu (výdej jídla, mytí nádobí, zajištění praní prádla a přípravu lůžkovin, drobný úklid v mimořádných situacích). V DS je zaměstnána také uklízečka, která zodpovídá za denní úklid prostor DS.

2.2. Formy a činnosti výchovy a péče

V rámci realizace plánu výchovy a péče se pečující osoby snaží poskytnout dostatek prostoru k vlastnímu vyjádření a uplatnění vlastních nápadů dětí. Během dne se střídají spontánní, řízené, skupinové i individuální činnosti.

Tvořivé hry a spontánní činnosti:

- ranní a odpolední hry
- možnost výběru hraček
- hry individuální a skupinové
- možnost navazování sociálních vazeb
- didaktické pomůcky
- každodenně jiná nabídka aktivit

Tělovýchovné chvíle:

- jejich cílem je procvičení dechového a pohybového aparátu, podpora zdravého růstu
- zdravotní cviky
- jsou zařazovány denně před svačinkou (rozcvička)
- v průběhu dne nepravidelně zařazovány pro uvolnění a vybití energie
- zakončovány relaxací pro zklidnění

Společné jídlo:

- podává se 3x denně v tříhodinových intervalech (oběd a dvě svačinky) v rozsahu dle smlouvy o poskytování služeb péče o dítě v dětské skupině

- děti jsou vedeny k samostatnosti a sebeobsluze (při odnášení nádobí a hrníčků, při nalévání ochlazeného čaje z konvice, rozdávání příborů u oběda)
- při jídle jsou vedeny ke správnému používání a držení příboru, k dodržování pravidel stolování a čistoty kolem talíře
- do jídla děti nenutíme, ale snažíme se je vést alespoň k ochutnávání různých druhů zeleniny nebo méně obvyklých druhů jídel
- děti nekrmíme, menším dětem pouze dopomáháme

Řízené a společné činnosti:

- prolínání všech výchov v řízených činnostech, během týdne se střídají
- děti jsou motivovány využíváním obrázků, praktických ukázek, praktických činností a audiovizuální techniky vč. interaktivních prvků (zábavné vzdělávací hry na tabletu)
- v exteriéru na vlastní zahrádce nebo jiném vhodném prostoru se podle možností realizují ekovýchovné kroužky, např. pěstování bylinek, sportovní kroužky apod.
- jsou řízeny pečující osobou, mají stanovený cíl a vychází z potřeb a zájmu dětí
- probíhají mezi dopolední svačinou a pobytem venku
- při zájmu dětí pokračuje po odpolední svačině

Pobyt venku:

- formou vycházky po areálu ČŽU nebo pobytu na veřejném dětském hřišti v docházkové vzdálenosti
- má za cíl dopřát dětem dostatek volnosti a přirozeného pohybu

Odpolední spánek a odpočinek:

- při odpoledním odpočinku jsou dětem čteny pohádky klasické (Němcová, Erben) nebo pohádky moderní (Macourek, Čtvrtek, Petiška, Pospíšilová)
- poslech pohádky z CD – pohádky převážně od českých autorů (Pohádky z pařezové chaloupky, Rumcajs, Pejsek a kočička)
- všechny děti si po obědě odpočinou na lůžku a ty, které neusnou, si po pohádce hrají v denní místnosti

Individuální práce:

- v heterogenní skupině dětí je velmi důležitá; při některých aktivitách budou pracovní a výchovné činnosti rozděleny dle věkových skupin s přihlédnutím na možnosti dětí se specifickými potřebami
- se skupinkou dětí nebo s jednotlivci – procvičování určité činnosti nebo dovednosti
- zařazení při hrách, řízených činnostech, v odpoledních činnostech nebo např. při nepříznivém počasí místo pobytu venku

Hygiena a sebeobsluha:

- hygienické potřeby provádějí děti samostatně, při požádání jim pečující osoba pomůže
- u dětí, které hygienické potřeby zatím samy nevládají, jsou tyto povinny nosit jednorázové plenky, a pečující osoby je pravidelně přebalují,
- děti jsou vedeny k samostatnosti: při mytí rukou, oblékání, svlékání, ukládání oblečení na ramínka, skládání oblečení v šatně a také při úklidu hraček
- při složitějších činnostech pomáhá pečující osoba nebo starší děti
- děti jsou vedeny k ohleduplnosti a vzájemné pomoci

Komunikace mezi DS a rodinou:

- probíhá každodenně při předávání dětí
- individuální schůzky rodičů dětí s pečujícími osobami
- možnost dojednat si individuální schůzku s vedoucí DS nebo projektovým manažerem DS
- informační nástěnka, poskytnutí informací přes internet www.ponicek.cz, mobilní telefon
- setkávání při akcích DS

3. Charakteristika plánu výchovy a péče DS

Plán výchovy a péče vychází z Rámcového vzdělávacího programu pro předškolní vzdělávání, je však upraven pro heterogenní skupinu dětí od dvou do šesti let. Na specifika potřeb dětí mladších tří let je kladen důraz, protože vyžadují specifičtější přístup. Stejně tak jsou ale zohledňovány potřeby starších dětí, se kterými je pracováno na předškolní přípravě.

Výchova a péče v DS směřuje k všeobecnému rozvoji dítěte, na základech humanistické tradice a předávání českých kulturních tradic. Výchova a péče jsou v DS zaměřeny na oblast environmentální (dítě a svět), biologickou (dítě a jeho tělo) a sociálně kulturní (dítě a společnost).

Zdrojem inspirace se pro nás stává převážně environmentální výchova, která nás učí porozumět hlubším souvislostem a zákonitostem v přírodním dění. Vychovává k odpovědnému vztahu k přírodě a pochopení její nenahraditelné ceny pro život všech. Má za úkol budovat vlidech pozitivní vztah k přírodě. Environmentální výchova má vychovávat k citlivosti a odpovědnému vztahu k prostředí, které nás obklopuje.

Díky zázemí a prostředí ČZU, ve kterém činnosti dětí probíhají, je náš program zaměřen přirozeně „ekovychovně“. Děti se na základě svých prožitků učí, že v přírodě je na sobě vše závislé v křehké rovnováze. Jestliže chce člověk žít v souladu se svým prostředím, měl by tomu přizpůsobit své činy. Zážitkovou pedagogikou seznamujeme děti s tím, jak i ony mohou přispět svým jednáním (např. krmení ptáčků v zimě, čištění studánek, respekt ke všemu živému) k harmonickému a respektujícímu vztahu člověka s přírodou. K rozšíření přirozené nabídky aktivit, kterou nabízí sama příroda, přidáváme environmentální činnosti.

3.1. Specifika plánu výchovy a péče v DS

V rámci plánu výchovy a péče je kladen velký důraz na věk dětí. U dvouletých dětí jsou aktivity zaměřeny na zvládnutí sebeobslužných činností v oblasti hygieny, stolování, rozvoj řeči a hry. U starších dětí je pak dbáno i na jejich samostatné oblékání, svlékání a obouvání. U všech věkových skupin je kladen důraz na rozvoj hrubé a jemné motoriky, rozvoj řeči a slovní zásoby. S podporou didaktických hraček a pomůcek je výchova soustředěna k rozvoji jemné motoriky a logického myšlení.

3.2. Roční plán činností

Místo, kde žijeme, Naše překrásná planeta Země

Motivační rozhovor - Země není jen pouhou planetou, ale i naším domovem. Hry v této kapitole vyzařují teplo domova a zároveň učí děti pozorovat a objevovat.

Z čeho se skládá Země? Z čeho se skládá taková hora? Nebojme se na ni podívat zblízka. Vysvětlíme dětem, že na naší Zemi jsou různá prostředí, jako jsou moře, pouště a tropické pralesy. Kam se na poušti poděly barvy? Co asi žije v tropickém pralesi?

I poznávání vlastního životního prostředí může být svázáno s mnoha poutavými zážitky. Dítě při něm musí používat schopnost vnímání a dále je rozvíjet. Podívejme se, jak krásné barevné květy oživují louku. A co strom – také žije? Jak to můžeme tvrdit? Co všechno roste v našem okolí?

V tomto bloku se děti naučí nejen pozorovat a znát holá fakta, ale osvojí si i úctu k životnímu prostředí a péči o něj.

Rozumová výchova

Planeta Země - ukážeme si glóbus nebo modrou kouli (míč). Zvedneme kouli vysoko nad hlavu. Nespočívá na ničem, jen se volně vznáší v prostoru. Podívejte se, na druhé straně je Měsíc. Když stojíme na Zemi, vidíme Měsíc. Kdybychom se postavili na Měsíc, zářila by nám nad hlavou Země. Jestlipak se Země pohybuje? Pomalu míčem otáčíme, děti se také otáčejí jako Země. Postavíme děti do kruhu a jedno si zahraje na Slunce. Děti obíhají okolo Slunce, dospělý stejně „se Zemí“. Jakmile se Slunce pohne, dá dospělý pokyn a určí nové Slunce. Z bílého papíru vystříháme s dětmi hvězdy, rozvěsíme je po místnosti. Povzbudíme děti, aby se samy ptaly, co je zajímavé v souvislosti s oblohou a sdělovaly své názory. Vznikne užitečná debata.

Žiji na planetě Zemi - vystříháme z velkého balicího papíru Zemi. Nakreslíme na Zemi pevninské oblasti a moře a oceány. Necháme děti části vybarvit – pevninu hnědou, vodní plochu modře. Pevnina je pevná část naší planety, vyzveme děti, aby si zaskákaly a zabouchaly do podlahy – nepropadneme se. Položíme na planetu nádobu s vodou. Děti do ní mohou naházet kamínky – potápějí se (oceán nemá pevný povrch). Připravíme vystříhané obrázky z časopisů – lidí, zvířat i ryb. Kdepak takový tvor nebo takový člověk žije? Děti se snaží obrázky správně umístit – na pevninu nebo do moří. Všechny děti se vystřídají.

Lidské obydlí - nakreslíme na balicí papír velký dům s dveřmi. Lidé mají podobná obydlí, jako je tento dům. V takovém domě bydlím, nechcete mne navštívit? Vybereme zájemce, ten si stoupne jako před dům a „zaklepe na dveře“. Vyzveme návštěvníka, aby šel dál. Dítě přikreslí do domu svůj autoportrét. Menším dětem pomůžeme. Vystřídáme pak všechny děti. Prohlédneme si společně všechny, kdo jsou u nás doma. Jsme rádi, že jsme doma spolu s přáteli. Doma je teplo a bezpečí. Můžeme tam dělat spoustu zajímavých věcí.

Proč se střídá den a noc - pohovoříme s dětmi o tom, zda něco vědí. Vezmeme jeden velký míč (Slunce), jeden menší míč (Země). Pověříme jedno z dětí, aby s malým míčem obešlo Slunce. Vysvětlíme, že naše Země stejně obíhá okolo Slunce. Pak Zemi na chvíli zastavíme a dáme pokyn, aby se země otočila na místě – to je jeden den. Sledujeme s dětmi, jak Slunce osvětluje naši Zemi. Na toto demonstraci je vhodné místo Slunce použít lampičku. Děti vidí, kdy je u nás den a kdy noc.

Co umí Slunce a co by se stalo, kdyby nesvítilo - Pohovoříme s dětmi o slunečním svitu. Zkusíme vzít nějakou kytičku a společně ji s dětmi umístíme do tmy. Zkontrolujeme za několik dní, co se s kytičkou stalo – zesvětlily jí lístečky. Co by bylo s lidmi, kdyby žili ve stále tmě bez slunečního svitu? Rostlo by něco? Co bychom jedli? Žila by zvířátka?

Životní prostředí - stoupneme si kolem nádoby s hlínou. Vysvětlíme, že na planetě Zemi existuje pevnina, která nám poskytuje prostor k životu. Postavíme s dětmi nějaká obydlí – domy. Použijeme k tomu dřevěné kostky. Každé dítě si nějaký dům vybere a umístí ho někde na zemi. Postavíme si také silnice. K tomu vám stačí pár provázků. Pak „zasadte“ stromy. Rozdáme dětem poloviny špejllí – ještě jim nenarostlo žádné listí. Každé dítě si vybere jeden a zasadí ho do hlíny. Ještě nám chybějí lidé. Ty budou představovat malé dřevěné klaciky. Podívejte se, v jakém prostředí člověk žije.

Pohovoříme s dětmi, co našemu životnímu prostředí, které jsme vytvořili, ještě asi chybí. Necháme děti přemýšlet, přijdou na to samy. Jsou to louky, lesy, pole, vesnice, továrny.

Zkuste si s dětmi v krabicích od bot vytvořit zmenšené životní prostředí. Dáme prostor dětské fantazii, co by chtěly děti dát do svého životního prostředí. Poskytneme jim jen předměty, které budou fiktivní prostředí tvořit.

Přirozené životní prostředí - životní prostředí je místo, kde žijí živočichové. Kde vlastně žijeme my? Lidé žijí ve městech nebo na vesnicích. Zvířata v lese, ve vodě, na poli.... Různí živočichové potřebují různá životní prostředí, která jim poskytují potravu a přístřeší.

Navštívíme s dětmi různá životní prostředí (pole, les, vodní tok) a zkusíme se děti zeptat, kteří živočichové tu asi žijí a čím se živí.

Vybereme dítě, které řekne název nějakého zvířete. Společně si pak povíme, kde má toto zvíře životní prostředí a kde se cítí nejlépe.

Počasi - podíváme se s dětmi ven. Kde je počasí? Přece venku. Jak je dnes venku? Horko, chladno, vlhko, větrno nebo mrazivo? Vydjeme si ven. Jaké máme pocity? Podíváme se na oblohu. Počasí vidíme a cítíme ho na sobě. Zahrajeme si s dětmi na počasí. Prší, otevíráme deštníky. Děti se procházejí a přeskakují kaluže. Sněží! Děti se postaví, mnou si prsty o sebe. Ukazujeme, jak vločky zlehka dopadají na zem. A teď s námi cloumá vítr – kolébáme se ze strany na stranu. Teď máme zase mlhavo. Chodíme po místnosti pomalu a tápeme po různých předmětech v místnosti.

Režim dne - „co děláme ráno, v poledne, večer a v noci. Rozdělte dětem úkoly a nakreslete si obrázky jednotlivých denních činností. (Vstáváme, hrajeme si, obědváme, sportujeme, myjeme se, jdeme spát). Složte si na nástěnku svůj režim dne.

Výtvarná výchova a další činnosti

Co nás táhne k zemi - seznámíme děti s pojmem přitažlivost. Je to zvláštní síla, která působí všude na Zemi. Kdyby neexistovala, neudrželi bychom se na zemském povrchu.

Pokusy- Každému dítěti dáme list papíru. Děti udělají papírové kuličky a vyhází do vzduchu. Proč padají na zem? Co je táhne k zemi?

Děti – jedno po druhém vyhází do vzduchu míč. Spočítáme, kolikrát se míč odrazí od země a zase dopadne, než se zastaví. Kolikrát na něj zapůsobila přitažlivost?

Všechny děti si zahopsají. Kolikrát vás k zemi přitáhne zemská přitažlivost k zemi? Pětkrát, desetkrát? Přece pokaždé.

Naše krásná planeta - připravíme stránky z časopisů s obrázky něčeho krásného – květiny, stromy, oblaka, hory, duhu, travnaté plochy, moře, oceány apod. Každé dítě si vystřihne něco, co považuje za krásné. Připravíme na archu papíru velikou zeměkouli. Povrch potřeme lepidlem a vybídeme děti, aby nalepily své obrázky. Děti také mohou různé krásné věci přikreslit. Podívejte se, co všechno je na Zemi krásné. Děti zkusí pojmenovat věci na obrázcích. Hovoříme o krásách na naší planetě.

Náš dům - rozdáme dětem archy papíru s nákresem velkého domu. Každé dítě nakreslí do domu obyvatele – rodiče, sourozence, čtyřnohého miláčky. Můžeme dětem dát různé samolepky, aby si své domy vyzdobily.

Můj domov - Uděláme si své domovy. Děti si přinesou z domova prázdné krabice (nejlépe od bot). Dospělý do domečků vystřihne dveře. Děti si nakreslí všechny členy jejich domácnosti, vystřihnou je a nalepí do krabice. Podívejte se dovnitř, je tam rodina. Každý má na zemi svůj domov.

Procházka podél potoka - představíme si, že je nablízku nějaká hora. Právě začíná sněžit, ale je už teplo a sníh se rychle rozpouští. Vytváří potůčky, které tečou shora dolů. Malé pramínky se spojují v potůček. V místnosti vytvoříme z modré dlouhé stuhy klikatý potůček. Projdeme se podél potoka, nikam nespěcháme. Pohovoříme s dětmi o živočiších, kteří v potoka asi žijí (díváme se na obrázky, rozmístěné podél potoka - žáby, kachny, mloci, vydry, bobří, ptáci). Co ještě v potoce chybí? Ryby. Dojdeme na konec potoka, z kterého se postupně stává řeka (položíme vedle sebe tři pruhy stuhy). Děti nakreslí na čtvrtky různobarevné ryby. Vystřihneme je a vypustíme do potoka.

Kalendář přírody - zkuste si s dětmi nějaký čas zaznamenávat jednoduchými obrázky ranní počasí. Děti se střídají a každý den obrázek nakreslí někdo jiný. Srovnejte obrázky s těmi předešlymi. Změnilo se něco?

Kreslení počasí - dejte na stůl veliký papír a společně nakreslete nějaké konkrétní počasí. Je-li zrovna sluníčko, nakreslíme si ho. Hovoříme-li o bouře, nakreslíme bouřkové mraky, dešť nebo i blesky. Překrásný obraz vznikne z barev duhy. V průběhu měsíce si takto kreslete obrazy různého počasí, vystavte si je.

Roční období: podzim

Září - Zazpívala vlaštovička, že je konec léta

Září je měsíc babího léta, v zahradách kvete stále méně rostlin, nastal čas podzimní sklizně. Ovoce se moštuje, nakládá, suší, aby se mohlo spotřebovat později. Listy se začínají vybarvovat, kvete vřes. Dozrávají bezinky, padají žaludy, v lese najdeme ještě některé houby. Na polích jsou strniště po obilí a sklízí se brambory K motivačním rozhovorům - využijeme dětskou literaturu, s dětským nebo zvířecím hrdinou. Odlétají vlaštovky a jiřičky a stěhují se i další stěhovaví ptáci do teplých krajín, kde mají lepší podmínky. (holubi, čápi, husy, křepelky, konipasové, rehkové apod.). Myslivci sbírají kaštiny, žaludy, jeřabiny pro krmení zvěře. V září jsou největší mraveniště.

Říjen – Už je podzim, hnědá hlína lepí se nám na paty

Motivační rozhovor- říjen je plný barevných listů, zkracují se dni. Listy stromů a keřů se zbarvují a začínají opadávat. Na zahradách se shrabuje spadané listy, ryjí a hnojí se záhony, vysazují se nové stromky. Stromky se chrání proti okusu zvířat. Vrcholí odlet ptáků, přilétají hejna u nás přezimujících havranů. Srnci shazují paroží. Jezevci, ježci a plazi se ukládají k zimnímu spánku. Na stromech a keřích můžeme pozorovat zralé plody např. kaštanů, šípků, bezinek, jeřabin, pámelníků apod. Semena cestují do světa – vznášejí se ve

větru javorové nažky či semena bodláků. Jiná semena sežerou ptáci a odnesou je se svým trusem jina.

Listopad – Stromy smekly klobouky, žlutě prší na louky

Motivační rozhovor- listopad má již typické podzimní počasí. Plískanice s větrem a první mrazíky. Ze stromů opadávají zbylé listy. Netopýři, plši, svišti, ježci zmizeli z přírody a uložili se k zimnímu spánku. Některá zvířata změnila barvu srsti na světlou, aby se přizpůsobila zimnímu prostředí. Přilétají další ptáci – např. káně nebo hýlové. Myslivci pořádají hony na bažanty a zajíce. Rybáři loví ryby z rybníků.

K motivačním rozhovorům můžeme použít loutku – Podzimníčka či si ji vyrobit, která nás bude tímto ročním obdobím provázet.

Praktické činnosti v podzimních měsících

Sběr materiálu - přineseme kousek přírody do herny. Sbíráme kaštiny, bukvice, žaludy i kloboučky od žaludů, šípky, jeřabiny, barevné listy, makovice, pecky ze švestek, javorové nažky, všechny květy, které sušené drží tvar, ořechy, skořápky od ořechů apod. Materiál je třeba dobře prosušit a využijeme ho po celý rok. Velmi dekorativně vypadají tyto přírodní vystavené v košících, ošátkách nebo ve velkých sklenicích od okurek. Všechno pak můžeme použít jako výtvarný materiál po celý rok.

Pobyt venku za každého počasí - změny počasí většinou děti nevnímají jako plískanice. Mají z louží a bláta velkou radost. Je třeba věnovat pozornost správnému oblečení. Děti, které většinou poskakují, běhají, netrpí chladem, musí se se změnami teplot naučit vyrovnat. Na vycházkách můžeme pozorovat např. veverka, jak si shánějí zásoby na zimu.

Plody podzimu – výstavka - všechny donesené plody – nezapomeneme na šípky, kaštiny, jeřabiny, bezinky, žaludy, bukvice, pámelník naaranžujeme na nařasená stará prostěradla a vyrobíme si k nim s pomocí vychovatelek vizitky. V období předškolního věku je totiž velmi vhodné, aby děti již uměly rozlišovat různé tvary a také se je snažily pozorováním přepisovat. Cedulky můžeme všelijak výtvarně přizdobit. Pozor! Přinese-li někdo něco jedovatého, pečlivě plod označíme a umístíme takovým způsobem, aby na něj zvědavci nedosáhli.

Rozumová výchova v podzimních měsících

To je práce na zahrádce - zmapujeme znalosti a slovní zásobu dětí a spojíme s pohybem. Děti si lépe zapamatují nové výrazy.

Kdo to ví, odpoví - vychovatelka s loutkou, či ilustračními obrázky povídá s dětmi, co viděly na vycházce nebo o víkend u babičky. Zastavuje se u jednotlivých nadřazených pojmů spojených s podzimem. Vybízí děti, které znají odpověď, aby vyskočily a nahlas odpověděly a zase se posadily. Dospělý opravuje nesrovnalosti či doplňuje nevyčtené.

Plody podzimu, poznávačka - vyzveme děti, aby přinesly co nejvíce plodů ze zahrádek, od babičky, případně nakoupíme, či požádáme rodiče. Poznáváme. Pokud si děti některé plody vytvrle pletou, můžeme je navčít tak, že si nejprve povíme, čím je který druh typický, zajímavý, případně, k čemu se používá. Prohlédneme si ho, ohmatáme, očicháme. Pak jednotlivé druhy rozmístíme po místnosti a vyvoláváme jejich názvy. Děti se snaží co nejrychleji přemístít k poznanému druhu.

Zahradník - co je zelenina, co je ovoce:

Motivační básnička: *Mám já velkou zahradu, znám v ní každý kout, pojd' si ke mně, Pepíku, něco utrhnout!*

Znovu procvičíme s dětmi názvy zeleniny a přidáme názvy ovoce. Efektivní je ukázat skutečných plodů a bulev či hlíz. Okrájíme, nastroháme, ochutnáme. Děti chodí okolo košíku s plody dokola a říkají říkanku. Pečující osoba nebo určené dítě vyvolá někoho jménem a ten vybere určený plod a ukáže ho všem. K čemu se používá a co se z něj vaří nebo vyrábí.

Brambory - motivace: doprostřed kruhu položíme na podložku hromádku brambor. Nejprve je posíláme po jedné po kruhu. Umíme o nich něco sdělit? Jaké jsou? Kde se vzaly? V obchodě, na záhonu, na poli. Původně byly dovezeny z Ameriky jako okrasné květiny. Teprve později se začaly pěstovat pro užitek. V dřívějších dobách byly jidlem chudých. Jaký mají tvar, velikost. Na vzduchu černají, ve vodě pouštějí škrob.

Co se z brambor vaří nebo peče? Bramborová kaše, bramboráky, placky, knedlíky, povidlové taštičky, bramboračka, škrob, ale také hranolky a chipsy.

Řikanka - *Voláme na hory, že pečem brambory! Voláme na skály, ať se nám nespálí! Voláme na lesy, až budou, dáme si.* Řikanku mohou děti deklamovat ve skupince, které si jakoby odpovídají. Nejprve tiše, pak silněji, nakonec hlasitě.

Návštěva školních stájí – prohlídka hospodářských zvířat, jejich chovu. Seznáme děti s tím, jak a čím se zvířata krmí a jaký z nich máme užitek. Rozhovor o tom, co je to eko a biofarma.

Jablka - Prohlédneme si nejdříve rozkrojené jablko. Jablka mají bubák neboli pozůstatek po květu, ze kterého vyrostly, a stopku, na které byly připojeny k větví. Vidíme jádérka – semínka, ze kterých může vyrůst semenáček. Poznáme jablka po vůni od hrušek?

Práce s knihami - plody podzimu, které neznáme, si najdeme v encyklopedii. Může se stát, že se nám do výstavy přimíchá něco jedovatého. Jedovaté plody zvlášť označíme a všechny na ně upozorníme.

Poznávání šišek - básnička *Byla jedna šiška* – bude příležitostí naučit se rozeznávat druhy našich jehličnatých stromů. Na ošátku dáme šišky modřínu, smrku, borovice, jedle. Kolem dáme do místnosti také větvičky jednotlivých stromů a k nim postavíme nějaké dítě. Během básničky si děti postupně berou do ruky jednotlivé druhy šišek a pochodují s nimi po směru kruhu. Básničku opakujeme a děti se vyměňují. Postupně tak poznají šišky i názvy stromů, ke kterým patří.

Pozorování ptáků - nasbíráme makovice pověsíme do krmítka a můžeme pozorovat ptáky, jak se k máku proklouvají.

Výtvarná výchova a další činnosti v podzimních měsících

Klásek - průzkum klásku. Nejdřív si klásek rozebereme, prohlédneme. Pak si vyrobíme s dětmi zvětšený model klásku tak, že si okrovou barvou nakreslíme stvol, po stranách nalepíme zrnka z púlek skořápek od pistácií. Tuší přikreslíme osiny.

Cibule - vyrobíme si s dětmi cibulový sirup. Při krájení se uvolňuje plyn, který způsobuje sizení. Kdybychom měli mikrovlnnou troubu, mohli bychom si upéct z kouseného těsta čerstvý cibulový koláč. Vyválíme těsto, poklademe kroužky cibule a anglickou slatinou. Zalijeme směsí vejce a smetany.

Pokusy s cibulí - oloupeme cibuli a zkoumáme, kolik má vlastně sukničků? Můžeme si pro představivost obléknout tolik vrstev, kolik jsme napočítali. Slupky můžeme usušit a schovat na velikonoce, krásně barví vejce. Cibulové slupky krásně barví i trika, je ekologická a můžeme použít při barvení jednoduchou vyzazovanou provázkovou batiku. V silném odvaru stačí povařit 15 minut.

Bramborová tiskátka - vyrobíme kuchyňskými tvořítky tiskátka, kterými děti např. potisknou ubrusky pro podzimní atmosféru

Bramborová strašidýlka - pokud máme levný přísun brambor, necháme děti vytvořit strašidýlka, která dozdobíme jinými přírodninami.

Tiskneme z jablek - příčný řez natřeme barvami (nejlépe akrylovými) – vtipný je i obtisk ohryzku. Obtiskáváme na kus látky třeba ze starého prostěradla, nastříhaný entlovacími nůžkami, zkrášlíme si stará jednobarevná trička. Jablíčky můžeme dotvořit obraz jabloně.

Můžeme připravit dopředu na kus látky nakreslenou jabloně, na kterou jablka v barvách zralosti budeme přikládat. Efektivní je, pokud bubák a stopku dokreslíme hnědě nebo černě.

Praktické činnosti s jablky - necháme děti krájet jablka kulatým přiborovým nožem na plátky a usušíme si křížaly. Ty můžeme nejen jíst, ale také navlékat jako vánoční řetěz. Usušené křížaly můžeme také dát do plátěných pytlíčků, které děti samy ušijí a budou mít dárek pro někoho milého k Vánocům.

Korálky z jeřabin - navlékáme na nit čerstvé jeřabiny – korále. Z hlediska bezpečnosti je třeba pracovat s dětmi v menším počtu, aby se navzájem nepíchly.

Pokusy se šiškami - pokud necháme šišky několik dní v teple a suchu, otevrou se a můžeme z nich vysypat semena. Uvidíme, že mají křídélka, aby odletěla co nejdál od stromu a našla si nové místo na zakořenění. Vysypaná semínka nasypeme ptáčkům.

Strašidýlka ze šišek - ze šišek můžeme vyrobit malá strašidýlka tak, že dotvoříme modelínou oči, nos, pusy, uši.

Větrníky - klasický větrník vyrobíme z papíru, ale můžeme též použít plastové lahve nebo borové šišky. Navážeme je za špičku na provázek a pověsíme do proudu vzduchu.

Tancovala ryba s rakem - *Tancovala ryba s rakem a petržel s pastinákem, cibulenka s česnekem a mrkvička s celerem. Tlustá řepa s tenkým mákem, hlávka zelí se salátem, skákalo i pometlo, které se tam připletlo. Přišoural tam i křen z role, litoval, že kříž ho bolí, nakonec však i ten křen, poskočil si s pometlem.*

Nácvik písničky a pohybové vyjádření. Děti mohou tancovat ve dvojicích kvapík - poskoky. Drží se proti sobě za ruce. Až budou dobře zvládat slova, mohou se po každé sloce vyměnit partneri.

Sportovní disciplíny - s bramborami můžeme házet na cíl, do dálky, do koše, trefovat se do tlamy lva. S bramborou na lžici můžeme běžet slalom nebo lézt po čtyřech s bramborou na zádech tak, aby nespadla.

Pohybová hra s plody - po místnosti rozmístíme různé plody – šípky, kaštiny, jeřabiny, bezinky, žaludy, bukvice, pámelník. Necháme beze slov hrát hudbu. Při přerušení vyslovíme název plodu a děti mají za úkol běžet ke správnému plodu. Při podobné hře (míšaš) mají děti rozdané dvojice plodů a postaví se do kruhu. Dospělý nebo dítě vyvolává název jednotlivého plodu, děti pohoťově reagují a mění si místa.

Hra na počasí - jedna skupina děší (šustí igelitem), druhá skupina vítr (fouká do malých kartonových roliček), třetí skupina hromy (bouchají prázdnými plechovkami). Dirigent z řad dětí postupně ukazuje na jednotlivé skupiny. Ty podle pokynů začínají a přestávají zvucit. V roli dirigenta se děti střídají.

Roční období: Zima

Zima je obdobím klidu v přírodě, ticha. Chybí bzučení hmyzu, kvákání žab i ševlení listů. Zvířata nemají zelené krmení, hmyzožravcům chybí hmyz. Některá zvířata si udělala zásoby na zimu, přespávají zimním spánkem. Hodně ptáků odletělo z našich krajin za teplem.

Prosinec – Měsíc dlouhých večerů a krátkých dní

Motivační rozhovor – někteří živočichové spí zimním spánkem. Víte, která například (ježek)? Některá zvířata se občas probudí, aby doplnila energii potravou (např. jezevci, medvědi). Zvířata, která nespí, se musí chránit teplým kožíškem (např. myši, lasičky, veverky, krtci, srny, jeleni, divoká prasata, lišky). Všechna zvířata si najdeme v atlase.

Stromy také spí, nekvetou žádné rostliny, neroste tráva. Po krajině létají ptáci a musí se spokojit se semeny (např. sýkorky, čížci, stehlíci). Lesníci vyhledávají nemocné stromy, zajišťují příkrmování zvěře v lese, těží vánoční stromky.

Leden – Měsíc nejužší zimy, ticha, sněhu, ledu

Motivační rozhovor – ptáci přilétají ke krmítkům, hledají potravu. Všechna zvířata v lese si hledají své druhy (páření). Lesníci loví divoká prasata a škodnou (lišky, kuny, tchoře). Pozorujeme ptáky na krmítku, lidé připravují budky pro ptáky na jaro.

Únor – Měsíc čekání na jaro a prodlužujících se dní

Motivační rozhovor – zaposlouchali jste se v přírodě? Začínají se ozývat první ptáci. Odlétají kvičaly a havrani. Rodí se maličké veverky a divoká prasátka. Probouzejí se jezevci. Lesníci sčítají divokou zvěř.

Rozumová výchova v zimních měsících

Chodíme stále k našemu rybníčku v areálu ČZU.

Rozhovor - louže i jezírka v zimě zamrzají. Někteří živočichové přezimují v bahně ne dně, ale ryby by se pod ledem udusily. Proto musí rybaři do ledu vysekávat díry. Víte, která zvířata se živí rybami? (vydry, ledňáčky, labuť, želvy a také třeba krokodýli).

Práce s knihou - prohlédneme si atlasy našich sladkovodních ryb. Je dobré zmínit ekologické havárie (únik jedovatých látek do přírody). Dojde pak k úhynu ryb i dalších živočichů, kteří žijí u vody (ledňáčky, volavky, kachny, užovky, žáby).

Rozhovor o ptácích - všichni ptáci u nás nemohou přezimovat. Mnoho se jich živí hmyzem, který je v zimě schovaný. Svoji potravu polykají celou, popřípadě si ji drtí zobákem. Mnoho ptáků proto odlétá před zimou do teplých krajin, kde je stále pro ně spousta potravy. Vracejí se až na jaře. Jsou to např. skřivani, vlaštovky, jiřičky drozdi, konipasové.

Přezimují u nás např. datli, strakapoudi, žluny, kosi, sýkorky stehlíci vrbci. Tito ptáci se živí hlavně semeny, šípky, bukvicemi, žaludy i ořechy, požívají semena šišek, které najdou v přírodě po celý rok. Kosi se živí plody různých keřů, jeřabinami, mákem, slunečnicemi.

Ptáci jsou pro naši přírodu velmi důležití. Podílejí se na rozmnožování stromů a bylin – vysvětlíme jak.

To bílé, co padá z nebe – zimní počasí – pozorujeme padající sníh, sněhové závěje, díváme se, jak sníh padá a víří, díváme se, jak dopadají sněhové vločky na oblečení. Povídáme si o významu sněhových srážek. Téma zařadíme v době, kdy je sněhová nadílka. Vysvětlíme dětem, že i když je sníh bílý, nebudeme ho jíst.

Pokusy – děláme pokusy se sněhem, pozorujeme lupou jednotlivé vločky na oblečení, v místnosti zkoumáme nabraný sníh. Je studený, mokrý, v teple taje. Roztátý sníh obsahuje nečistoty, i když je bílý. Jak taje, zmenšuje objem.

Na vycházkách si všímáme, v jaké fázi jsou keře a květiny během zimy. V pupenech je síla přichystaná vyrašit. Rostliny čekají jen na příznivé počasí.

Výtvarná výchova a další činnosti v zimních měsících

Ryby - vyrobíme si siluety ryb z lepenky v životních velikostech. Děti mohou přilepit šupiny – půlky vlašských ořechů nebo pistácií, pomalují temperami.

Pokud přilepíme rybám do ústního otvoru háček, můžeme dát dětem udici – klacik s háčkem z drátu a zkoušet „lovit v rybníce“. Vyzkoušíme trpělivost dětí a koordinaci ruky a oka.

Příprava krmení pro ptáky - Co můžeme ptákům nasypat, abychom jim pomohli a neškodili? Ptáci si musí pro přežití dlouhé a mrazivé noci vytvořit dostatečné tukové zásoby. Drobečky pečiva nejsou vhodné. Připravíme do mističek různé druhy olejnatých semínek. Slunečnice, mák, proso, ovesné vločky lněná semínka, semena ze šišek, která si děti samy vyklepaly. Krmítka můžeme vyrobit s krabičkou od čaje, natřeme barvou a zavěsíme na provázek. Děti je mohou zavěsit na strom nebo keř dobře pozorovatelný z okna.

Ptáci také potřebují v zimě pít. Pokusíme se také na strom připevnit prázdný kelímek a doplňujeme do ní pravidelně vodu.

Ptačí strom - ptáčkové v létě chrání stromy před škůdci. Na oplátku jim na některý vybraný strom navěsíme na provázek borové šišky, do kterých vmačkáme sádlo smíchané se semeny. Na strom také můžeme přivázat slunečnice nebo celé makovice.

Téma sněhu - nejprve si prohlédneme vločky sněhu lupou. Vločky kreslíme technikou inkoust, zmizík. Pomalujeme nejprve čtvrtku štětce a modrým inkoustem. Po zaschnutí malujeme vločky tužkovým zmizíkem. Nakonec obrázky orámujeme nalepenou vatou.

Náměty ze života Eskymáků - na modrý papír uděláme iglu z cihliček (čtverečky z molitanu namáčíme do bílé barvy a tikneme). Cihličkami také potiskneme zem. Eskymáka a Eskymačku nakreslíme hnědou tuší a vatou dolepíme okraje kapuce a kožíšku, případně boty-tuleňky. Žlutou děti dokreslí slunce, které v polárních oblastech ani nezapadá.

Ptačí hlasy - dřívě se ptáci chytali pro svůj krásný zpěv. Ukázky ptačího zpěvu vydala řada vydavatelů. Pustíme dětem nahrávku a zkusíme hádat a ukazovat obrázky, k nimž zvuky přiřazují. Případné odhady uvedeme na pravou míru.

Písnička „Zimní“ - *Vítr fouká do komína, všemi okny lomcuje. Vysmívá se meluzína, proč ten vrabec běduje. ...* Necháme děti náladu vyjádřit pohybem za použití šátků a stuh.

Řezem dříví - informace o tom, jak se doma topí. Dřevem topíme na chalupě v krbu nebo v kamnech. Dříví se musí předem připravit, nařezat. Děti si sednou ve dvojicích na zem proti sobě s roznoženými nohama, chytí se zkřížmo za ruce. Pohybem napodobují řezání pilou:

Řezem dříví na polínka, ať má čím topit maminka, řezem, řezem, polena, až nás bolí ramena. Řízy, řízy, říz, až nás bolí kříž.

Vánoce u krmelce - zima zasype zvířatům v lese potravu sněhem, vodu nechá zamrznout. Zvířata, která nespí a přečkají zimu u nás, máme možnost pozorovat. Přiblíží se více ke krmelcům a krmítkům, také zanechávají ve sněhu viditelné stopy. Stromy a keře jsou bez listů, takže zvířatům zmizí přirozené úkryty. Na polích a v zahradách můžeme pozorovat havrany, sýkorky, sojky, straky, kosy, strakapoudy, sýkorky, vrabce, hýly, červenky. Na procházce zahlédneme zajíce, bažanty, srnky. V noci vycházejí lišky a divočáci.

Roční období: jaro

Jaro je období, které začíná 21.3. Jarní rovnodenností. Od tohoto dne začíná být den delší než noc. Na sluneční svit reagují rostliny i zvířata. Rostliny se probouzejí ze zimního spánku, začínají, klíčí, pučí a začínají kvést. Ptáci stavějí hnízda a zakládají rodiny. Vývoj květu můžeme krásně pozorovat na pampeliškách – poupě, květ a okvěti se semeny. Jarní změny přicházejí překotně, od prvních poslíčků jara v podobě kočiček sněženek, najednou je jaro v plném proudu. S jarem jsou spojeny největší křesťanské svátky Velikonoce.

Ochraňte děti před vlivem reklam, komerčními lákadly a ukažte dětem přírodu. Děti jsou schopny během několika minut se přirozeně zabavit. Květiny, broučci, klacíky a kamínky je rychle zaujmou.

Naučte se básničku, ve které je shrnuto několik znaků jara:

Svlékejte kožíšek, babičko milá, skřivánek v oblacích vesele zpívá. Sluníčko zahřívá pole i sady, broučci se vyspali, jaro je tady. Fialka rozkvetla na naší stráni, vy o tom, babičko nevíte ani. Motýlek vyletěl ze svojí chaty, vy s námi, babičko, musíte taky.

Březen – Měsíc prvních kvítek

Motivační rozhovor - v lese již můžeme najít první posly jara bledule a sněženky. Z jihu se vrací někteří ptačí druhy např. vlaštovky, čápi, sluky. Probouzejí se také netopýři. Všechna zvířátka si hledají svého druha. Vyletují včely a probouzejí se čmeláci. Pozorujte čmeláky, kteří poletují u země. Nehledají květy, ale samičky prohlížejí různé otvory, aby mohly založit hnízdo. Také mravenci vylézají a nahřívají si svá tělíčka. Jimi pak vyhřívají vnitřek mravenišť. Vhodná doba pro vyvěšení ptačích budek.

Duben – Měsíc ptačích mláďat

Motivační rozhovor - většina stromů a keřů pučí a vyhání nové výhonky, ze země vyrážejí další svěží rostlinky. V lese kvetou modřínky, buky, javory a jasany, v zahradách jabloně a meruňky. V listnatých lesích rozkvetou sasanky, podléšky, plicníky, podběl, u potoka blatouchy. Přilétá již většina ptáků, objevují se první hejna hmyzu. Probouzejí se ježci, vylézají hadi a ještěrky. Někteří ptáci již vyvádějí svá mláďata (kosi, drozdi, kvičaly). V budkách bychom již objevili vajíčka sýkorek a jiných ptáků.

Květen – Měsíc květů a vůně

Motivační rozhovor - pozorujeme již celou rozkvetlou přírodu. Rozkvetou svými obrovskými květy kaštiny, voní akáty, hlohy, šípky a bezy. V zahradách můžeme zahlédnout kosa, drozdy jak se starají o svá mláďata. Lesníci v lese kontrolují lýkožrouta borového a další škodlivý hmyz. Na kopřivách je možné pozorovat housenky babočky kopřivové.

Rozumová výchova v jarních měsících

Naučte se básničku o jaru. Např. Černá vrána – *Krákorala černá vrána, krákorala na havrana: Milý strýčku havrane, kdy už jaro nastane? Ťukám, Ťukám zobákem, abych probudila zem. Ťukám, Ťukám do sněhu, bez jídla a nocehu. Ťukej, Ťukej, milá vráno, jaro přijde – možná ráno.*

Popovídejte si s dětmi, jak poznáme, že se blíží jaro. Když ráno vyjdeme je již světlo, zpívají ptáčkové, pomalu mizí sníh a led. Přes den se otepluje. Na zahrádkách se objevují první rostlinky.

Průzkum zahrádek - projděte se přírodou a najděte první posly jara sněženky. Křehké bílé kvítky jsou i mezi zbytky sněhu. Zkuste pozorovat stejnou rostlinku během několika dalších dní. Nechte děti, aby se zamyslely a říkaly, co vidí. Zbytky sněhu, ledu, jinovatku, uschlou trávu, holé větve, loňské šípky, prázdné ulity.

Pozorování - zkusíme pozorovat probouzení cibulky hyacintu, který necháme spodní částí, kde vyrůstají kořeny, ponořenou ve vodě. Rostlina potřebuje světlo, proto ji umístíme co nejbližší světlu. Nejdříve uvidíme, jak rostou kořeny, později klíček s listy.

Naše místo - před plným nástupem jara si najdeme s dětmi venku místo, kam budeme moci bez problémů jednou až dvakrát týdně dojit podívat se, jak se budí příroda. Necháme děti vymyslet, jak se „naše místo“ bude jmenovat (Ptačí strom, Šnečí kopec, Sluneční louka, U Kočiček).

Jarní zpravodajství - naše místo se postupně začne proměňovat, možná se tam začnou ukazovat první živočichové. Děti budou mít za úkol vytvořit jarní zpravodajství. Leporelo ze složené čtvrtky asi čtyři 15 cm široké čtverce, které postupně budeme doplňovat kresbami.

Kočky - jsou vlastně samčí květy vrby jívy. Už v předjaří slouží jako potrava včelám a čmelákům. V přírodě můžeme stromy vyhledat a poznat podle těchto květů. Vypravte se ke stromu častěji a pozorujte, jak vypadá jiva olistěná.

Bříza - břízu pozná většina dětí i městských. Roste i na velmi neobvyklých místech. Ustříhnete v předjaří několik větviček a dáme do vázy s vodou, necháme v teple vyrašit lístky z pupenců.

Broučci na zahradě - první teplejší dny probudí broučky. Možná děti samy přiběhnou, že našly sluníčko sedmitečné nebo plošticí. Povíme si, že se berušky i jejich dravé larvy živí mšicemi a rostlinnými šťávami. Spočítáme, kolik mají nožiček, kolik teček, a necháme děti popsat jejich stavbu – krovky, křídélka, tykadla....

O kukačce - všichni ji poznáme podle typického zvuku, který vydává. Vyprávíme dětem o tom, jak kukačka přiletí pozdě a nestihne si postavit své hnízdo. Klade svá vajíčka do cizích hnízd. Je však užitečná, protože jako jediná požírá chlupaté housenky.

Žabky - Pověďte si s dětmi, o jarním putování žab. Vysvětlete jim, že se jejich cesty kříží s lidskými komunikacemi. Přírodovědci a ochránci přírody pořádají brigády a přenášejí žáby ve vytipovaných lokalitách. V Praze v Šárce dokonce můžeme vidět dokonce dopravní značku s obrázkem žáby.

Kořata a štěňata - kořata a štěňata jsou roztomilá a děti si s nimi hned velmi rozumějí. Vysvětlíme dětem, že to nejsou plyšové hračky. Potřebují určitou péči a dostatek pohybu. Udělejte besedu s dětmi, řekněte jim, co obnáší se o takové zvířátko doma starat. Můžeme také domluvit návštěvu chovatele, který jim umožní kontakt se zvířaty. Děti by měly vědět, že toulavé kočky a psi přenášejí nebezpečné nemoci, a proto by na cizí zvířata neměly sahat. Zvířata je také nutno venčit a tudíž vykonávat i věci nepříjemné jako odklízet jejich výkaly. A že to spousta psích majitelů nedělá, si všimneme třeba na vycházce.

Jehňata, kůzlata, telata - navštívíme naše výběhy s ovci, kozami. Popovíme si o tom, jestli tahle zvířata žijí i volně v přírodě a proč se tato zvířata chovají. Postupně se dopracujete k tomu, že pro maso, vlnu, kůži a pro mléko. Chodte se s dětmi častěji dívat na krávy do chlévů ČZU. Vysvětlete dětem, že krávy chováme pro mléko. Nechte děti vyjmenovat výrobky, které znají z mléka.

Co se z mléka vyrábí - nasbírejte do zásoby reklamní letáky a nechte děti vystřihnout všechny výrobky, které se vyrábějí z mléka. Děti pak obrázky mohou nalepit na obrázek krávy.

Kdo nám dává mléko - upozorněte děti, že některé děti kravské mléko pít nemohou. Pro tyto děti je vhodné kozí mléko. Dříve se kozím mlékem krmily malé děti, které přišly o maminku při porodu. Slovensku, kde ovce chovají bačové na horách.

Zajíci a králíci - zajíci spolu s králíky patří podle nových poznatků do zvláštního řádu zajíců ne již mezi hlodavce. Zajíců jsou žluto- až šedohnědí, mají dlouhé uši a velmi dobře slyší. Žijí samotářsky. Samičky vyvedou svá mláďátka až čtyřikrát do roka. Mláďátka jsou od narození osrstěná a vidí. Maminka je velmi brzy opouští a vrací se je jen nakojit. Proto se na malé zajíčky nemá sahat. Divoký králík má kratší uši, je šedohnědí. Od zajíce se liší hlavně tím, že žije v koloniích.

Kolouškové a srnčata - nejdříve se seznámíme s názvy zvířat: jelen – laň – kolouch a srnec – srna – srnče. Srnec a jelen mají parohy. Pohovoříme o tom, že tato zvířata žijí v našich lesích. Často je můžeme z auta zahlédnout v polích nedaleko lesa. Kolouškové i srnčata se živí jako lidská mláďata mateřským mlékem. Dospělá zvířata se živí rostlinnou potravou podobně jako kozy a ovce. Tedy hlavně trávou, výhonky keřů a stromů.

Výtvarná výchova a další činnosti v jarních měsících

Sněženky - abychom je nemuseli trhat, můžeme si je vyrobit. Omotáme klacík nebo špejli zelenou přízí a konec přilepíme lepidlem. Z vaty uválíme 3 válečky asi 5 cm dlouhé a jeden zelený ze zeleného ovčího rouna. Na jednom konci smotáme k sobě. Tak vznikne kvítek, který přimotáme ke konci stonku. Pak k druhému konci stonku přimotáme tenký lístek ze zeleného krepového papíru. Sněženky naaranžujeme do košíčku s aranžovací hmotou.

Pokus - v květinách proudí míza jako v lidech. Květ dětem demonstrujeme tak, že stoněk s kvítkem sněženky dáme do vázičky s inkoustem nebo vody obarvené potravinářskou barvou.

Vrbový domeček - pokud máte možnost zajistit čerstvé vrbové proutky, dejte je do sklenic od okurek s vodou někam na chladnější místo. Vrbové proutky brzy pustí kořínky. Jakmile bude venku počasí opravdu jarní, můžeme si někde venku zasadit tunel nebo domeček. Proutky je nutné pravidelně zalévat, aby kořena začaly pracovat. Rostou rychle a vy můžete společně stvořit domeček třeba pro skřítky. Stavby z proutí nejsou moderním vynálezem, lidé si je stavěli už v pravěku.

Věnečky z pampelišek - plení věnců, výroba prstýnků a píšťal z pampelišek neboli smetanka patří k dětství. Mimo to opravdu léčivá rostlinka, kterou mohou děti ochutnat. Podporuje odkašlávání, pomáhá při chřipce a angíně.

Přírodní barviva - nakopírujte si kresbu pampelišky a nechte děti obrázek pomocí pampelišky vybarvit. Pozor u dětí s pylovou alergií.

Sedmikráskový čaj - sedmikráska je lékem na cukrovku, dýchací cesty, chudokrevnost a zvýšenou teplotu. Nasbírejte květy sedmikráska a s dětmi usušte. Suché kytičky budou zdravou příměsí do zeleného i černého čaje.

Rámeček k obrázku - z lisovaných sedmikrásek nalepených na karton můžeme vyrobit rámeček k obrázku jara, portrétu jarní víly.

Dopravní značky - děti se mohou pokusit nakreslit návrh značky s obrázkem žáby, upozorňující řidiče na pohyb žab.

Pokus v akváriu - pokud máme možnost vyrazit v květnu k vodě, vybavíme se velkým cedníkem, přípevněným asi na metrové tyči. My můžeme navštívit naši nádrž. I tam bude spousta pulců. Pokusíme se nějaké ulovit a přenést je v nádobce s vodou do místnosti. Dáme ho do akvária nebo velké nádoby s čistou převařenou vodou. Musíme jim zajistit kyslík a tak je třeba vložit ještě akvarijní rostliny. Krmíme běžným krmivem pro akvarijní rybky. Děti mají možnost postupně pozorovat, že pulcům přibylí zadní nožičky, pak přední a nakonec se začne třacet ocašek. To už je ale nejvyšší čas přenést zvířátko so přírody.

Ovečky a jehňátka - seznámíme děti s ovčím rounem. Ovečky dávají vlnu, ze které se pletou svetry. Požádejte u nás na ČZU, zda by se děti nemohly podívat na stříhání ovcí. Trochu rouna si přineste do koutku. Zplstíte ho tak, že děti necháte rouno střídavě namáčet v mýdlové vodě a válet válečkem na nudle. Pak na zplstnatělé rouno položíme obrys ovečky z lepenky a obstříháme. Ovečku dokreslíme fixem na textilií.

Semínka - můžeme si děti vyzkoušet následující imaginaci. Pustíme jemnou hudbu s flétnami a děti se skulí na koberci do klubička (semínka odpočívají a vyčkávají na příznivé podmínky). Na konci zimy se prodlužuje den, slunce víc svítí. Semínka se pomalu probouzejí, protahují se a začínají klíčit. Klíček míří vzhůru ke slunci, zatímco kořínky jsou bezpečně přichyceny k zemi. Jakmile se klíček dostane kousek nad zem, začne se rozbalovat. Lístky se oddělují a rostou do stran. Když je rostlinka na světě, může s ní pohybovat větřík. Večer se kvítek schová, ráno na sluníčku se opět rozevře do plné krásy.

Výtvarná s písničkou - na hnědý papír si děti udělají řídkou barvou obtisky delších listů trávy. Zpíváme si u toho písničku *Travička zelená*. Po zaschnutí obtisků na ně nalepíme skořápky pistácií, které pak natřeme načerveno. Po zaschnutí červené barvy dokreslíme černou fixou puntíky, nožky a tykadla.

Sedmikráska - naučte se krásnou písničku od bratrů Ebenů – Sedmikráska. Podle textu ji doplňte pohybem, jde to velmi snadno.

Hra na králíčky a zajíčky - informace o zvířatech zprostředkujeme při prohlížení obrázků. Děti rozdělíme na zajíčky a králíčky. Králíci utíkají rovně, zajíců klíčkují. Jedno dítě představuje lišku. Liška je v úkrytu a na znamení začne lovit. Zajíc se mohou zachránit jen klíčkováním, králíci přebíhají mezi norami, které znázorníme např. obručemi na cvičení. Jakmile králík hupsne do nory, liška musí honit zajíce. Králíka může honit jen po dobu 10 vteřin (dospělý počítá do deseti). Ulovený se stává liškou.

Roční období: léto

V létě si užijeme nejvíce tepla. Začíná letní slunovratem, dnem, kdy je nejdelší den a nejkratší noc. Co na jaře kvetlo, nyní už zraje. Je vhodná doba k určování stromů podle listů. Všude je plno hmyzu, který opyluje, zúrodňuje a odstraňuje odumřelá těla rostlin i živočichů. Teplé noci jsou vhodnou dobou pro zkoumání noční oblohy.

Červen - Měsíc jahod

Kvetou louky, léčivé lípy a je vhodný čas pro založení herbáře. Zrají také maliny, třešně a rojí se lesní mravenci.

Červenec - Měsíc rozkvetlých luk

Na loukách rozkvetly třezalky, zvonky, kopretiny a trávy. Rostou houby. Někteří ptáci podruhé hnízdí, jiní již naopak odlétají. Srnci mají říji a lesníci se starají o vysázené stromky.

Srpen - Nejteplejší měsíc v roce

Po ránu jsou již citelnější chladna, která jsou způsobena nočním vyjasněním. Je vhodné období pro pozorování noční oblohy. Děti si užijí vystřelovacích plodů netýkavky nedůtklivé. Odlétají kukačky a čápi.

Rozumová výchova v letních měsících

Pozorování - během vycházky mají děti za úkol pozorovat všechno živé, co uvidí. Na závěr cesty si to povězte v kroužku. Jednotlivé děti říkají, co viděly, kdo viděl to samé, vyskočí.

Co se vyrábí ze dřeva stromů - stromy dávají příjemný stín a úkryt mnoha živočichům. Kromě toho slouží jako potrava a obydlí, vytvářejí kyslík, zachycují prach a zadržují vodu. Dřevo slouží k výrobě mnoha předmětů. Nechte děti hledat v místnosti, co všechno je ze dřeva.

Výroba ručního papíru - tím, že použitý papír nosíme do modrých kontejnerů s nápisem Papír, šetříme naše lesy. Starý papír se znovu použít pro výrobu nového papíru. S dětmi si ho zkusíme vyrobit podle popisu na internetových stránkách. Do papírové kaše můžeme přimíchat sušené rostliny a tak si vyrobit zvláštní obrázky.

Proč stromům larvy hmyzu škodí - existují brouci, kteří škodí stromům tím, že narušují jejich růst. Zkuste si vzít lupu a vypravte se do lesa. Prozkoumáme, co všechno leze po stromech: housenky, brouci, larvy. Děti budou přemýšlet, co by se stalo, kdyby nežili ptáci. Prohlédneme si obrázky lesa ze Šumavy napadeného kůrovcem.

Datel nebo strakapoud - při procházce parkem budete mít možná štěstí a zahlédnete černobílého strakapouda. Vyskytují se v našich lesích a parčíkách hojněji než zelená žluna nebo datel s červenou čepičkou. Zaposlouchejte se v lesíku pozorně a možná zaslechnete nějaký zvuk těchto ptáků. Tito ptáci jsou stromům velmi prospěšní, neboť právě oni se živí škodlivým hmyzem.

Na mravenčí pasece - v dětech vzbudíme zájem o drobné živočichy. Necháme je pozorovat přírodu kolem sebe a potom společně vyjmenujeme živočichy, které viděly, i ty, o kterých si myslí, že zůstali skryti. Našli jste už nějaké mraveniště? Mravenci jsou pro děti zajímavé téma. Mohou samy jejich život pohodlně sledovat. Stačí si sednout na bobek a mít zdravé oči nebo lupu. Ale na louce a pasece žijí i další zajímaví živočichové. S dětmi si budeme povídat o tom, jak mají mravenci rozdělené role a úspěch celého společenství tak závisí na každém jednotlivci. Jedni budují, jiní se starají o larvy, jiní shánějí potravu nebo zahřívají královnu. Vajíčka klade jen královna. Vytvoříme atmosféru sdílení. Podobně jako mravenci, má každý člověk svou cenu a podílí se na úspěchu celku.

Krtek - další zajímaví obyvatelé pasek a luk. Krtek se ve svých chodbičkách orientuje hmatem, sluchem a čichem. Zrak má velmi slabý živí se hmyzem, žábami, slimáky, myšmi, ještěrkami. Vzhledem k tomu, že se částečně živí řížalami, zdá se být člověku škodlivý. Žere ale i slimáky a ti na zahrádkách velmi škodí, takže je asi užitečný.

Hlemýžďi - vytvoříme si terárium z velké sklenice od okurek. Potřebujete pampeliškové a salátové listy. Děti tak získají zajímavé objekty pro pozorování.

Větrné varhany - na větrné varhany nasbírejte s dětmi vymyté plechovky od nápojů. Děti je mohou pomalovat barvami (stačí permanentní fix, který není drahý). Plechovky pak zavěsíme na hezkou větev různě dlouhými provázky od 40 do 60 cm. Při lehkém prúvanu do sebe plechovky narážejí.

Předpověď počasí - na vycházce do přírody si můžeme všimnout znamení, která napovídají změnu počasí. Zhorší se počasí, když vlaštovky létají nízko u země, ryby vyskakují z vody za létajícím hmyzem, holubi sedí v houfech, některé květy zavírají během dne, dobytek je neklidný. Naopak zlepšení napoví orosená tráva, na nebi se rozlézají beránky, skřívání a vlaštovky létají vysoko, pavouci a mravenci jsou v plné práci a večer skřehotají žáby.

Pozorování mraků a obláčků - z čeho jsou mraky a jak se pohybují? Zmapujeme představy dětí. Mraky vznikají z kondenzované páry, která se hromadí ve vyšších vrstvách atmosféry. Mraky mohou probudit naši fantazii, pokud se na ně zadíváme třeba na louce. Co nám tvary připomínají? Tvary mraků mohou děti nakreslit na modrý papír bílou pastelkou.

Proč kopřiva pálí - děti se rychle naučí základní druhy bylin. Přineseme dětem kopřivu i hluchavku a necháme děti hádat, co je co. Kopřivu patří mezi léčivé rostliny. Upozorněte na to, že kopřiva má žahavé chloupky. Prohlédneme si kopřivu s dětmi lupou. Tyto chloupky se chovají jako injekční stříkačka. Jakmile se chloupků dotkneme, způsobí vpich do kůže a vpraví do ní látku vyvolávající pálení a zarudnutí. Trhat ji mohou třeba v rukavicích. Natrháme obě bylinky na čistém místě, omyjeme a uvaříme si s dětmi čaj, který dočutíme medem a citronem.

Výtvarná výchova a další činnosti v letních měsících

Můj strom - dítě, kterému jsme zavázali oči předem, vedeme cestou necestou až k nějakému stromu. Necháme ho strom obejmout a chvíli vnímat hrubou kůru, dosažitelné větve či suky, ševlení listů, zvuky zvířat žijících na stromě. Po chvíli dítě zavedeme zpět a rozvážeme mu oči. Necháme ho hledat, který strom objímalo. Opakujeme s ostatními dětmi.

Kořeny, kůra, koruna - aktivitu můžeme uskutečnit i v DS. Dospělý nebo jedno dítě říká na přeskáčku kořeny – kůra – koruna a děti se podle toho dotýkají rukama špiček nohou, stojí v pozoru či mají ruce ve vzpažení. Postupně můžeme zrychlovat či opakovat jeden povel.

Lesní kimovka - do šátku zabalíme různé kousky přírodnin (žalud, list, kamínek, klacík, kaštan, apod.) a dětem tyto předměty ukážeme. Pak je znovu zabalíme do šátku a každé dítě má za úkol přinést všechno, co bylo v šátku. Společně si pak ukazujeme, co kdo našel.

Namaluj les - potřeme papír dobrým lepidlem a necháme děti tvořit obraz lesa lepením drobnějších přírodnin na plochu papíru. Nakonec si uspořádáme výstavku prací.

Vzorník kůry stromů - známá, ale stále efektivní hra. Děti si musí ve dvojicích pomáhat. Dostanou čisté papíry velikosti A4 a staré voskovky. Budou mít za úkol udělat sbírku různých vzorků kůry pomocí techniky, které se říká frotáž. Jeden z dvojice přidruhuje papír na kůře stromu tak, aby se nepohyboval, druhý naplocho přežijí přes papír. Drsnost nebo hladkost kůry se objeví na papíře. Zeptejte se, zda si pamatují, ze kterého stromu vzorek získaly.

Listové pexeso - Natrháme listy různých stromů a rozdáme je dětem. Děti mají za úkol rozeběhnout se po okolí a donést list ze stejného stromu, jako dostaly. Můžete si zkusit říct, jak se jednotlivé stromy jmenují.

Obtisky z lesa - použijeme starou šedou modelínu. Na vycházce si děti budou z modelíny dělat placky, do kterých budou obtiskávat zajímavé přírodniny. Šišky, ulity, žilnatinu různých listů, kůru, zajímavé kamínky.

Čichové pexeso - motivujeme děti tím, že jim řekneme, že mravenci mají výborný čich. Zkusíme to jako mravenci. Dáme do kelímků různé voňavé věci: kávu, čaj, pomeranč, meloun, banán, mýdlo, ocet. Necháme děti vůně poznávat se zakrytými očima.

Pokus - podaří-li se nám v blízkosti objevit mraveniště, můžeme vyzkoušet, co mravencům chutná (cukr, ovoce, šťáva) a co ne.

Hry na spolupráci - štafetová přenášení předmětů, běhání přes překážky, skupina plní úkol tak, že každý dostane jinou činnost.

Záchrana kuliček - při náhodném odkrytí mraveniště uvidíme, že mravenci kukly rychle odklízejí. Zahrajte si s dětmi hru: plastové lahve vycpané bílým papírem (horní polovinu odřízněte a spojte k sobě dvě, aby vznikla kukla). Děti rozdělíte na dvě skupinky. Určíme trasu, odkud kam se kukličky musí přepravit. První kuklu dostane do ruky. Děti si kukly předávají tak, že poslední přiběhne zezadu, vezme kuklu od prvního a předá ji dalšímu, který přiběhne po něm dopředu. Tak se děti stále přemísťují, až dopraví kuklu na určené místo.

Slepý jako krtek - na louce v bezpečném terénu natáhneme silnější provázek. Vytýčíme dětem jednoduchou trasu. Pak jim zavážeme oči a necháme je po hmatu celou trasu projít. Po cestě přivážeme různé předměty (šišku, klacík, lístek, šipek, tlustý kořen pampelišky). Na konci trasy děti jmenují předměty, které hmatem poznaly.

Na pomalé plže - vytýčíme kratší trasu a děti rozdělíme na skupinky. Děti se položí jako do zástupu jeden za druhým. Poslední vstane, oběhne řadu a lehne si před prvního, další vstává, až první ulehne. Tímto způsobem každé družstvo svou trasu překoná, dokud nedosáhne cíle.

Člověk

V práci s dětmi respektujeme individuální rozdíly mezi dětmi:

Oslovujeme děti křestními jmény, zařazujeme hry na jména, poznáváme a rozvíjíme zájmy a nápady jednotlivých dětí, každý má právo na odpověď, očekáváme od dětí rozmanité odpovědi a nápady, dáváme dětem množství tzv. otevřených otázek (na které není jen jedna odpověď), nevhodné chování řešíme bez většího rozčilování, pomáháme dětem porozumět jejich vlastnímu chování a pocitům.

Hudba je univerzálním prostředkem komunikace, zábavy, poučení i uklidnění dětí. Je jedním z nejbohatších zdrojů pro učení dětí předškolního věku. Měla by být nedílnou součástí každodenního programu.

Zařazujeme zpěv písní, rytmizaci říkadel, vytleskávání melodií, podupávání, tanec, hudební hádanky i poslech vážné hudby.

Další nedílnou součástí v práci dětmi je dramatika – napodobivá a námětové hry. Napodobivou dospělých se děti učí speciálními rolím. Děti napodobují svět a lidi ze svého okolí. Reprodukují svět kolem sebe tak, jak mu rozumějí, nebo když z něj mají strach a dobře jej nechápu. Napodobivá hra je důležitá pro rozvoj všech oblastí vývoje dítěte.

Pohybová výchova má v našem výchovném zařízení nezastupitelné místo. Pro posilování obratné chůze s rovnováhou potřebujeme lavičku. Procvičujeme svalové oblasti zad a břicha, mezilopatkové svaly a svaly paží (uchopování pravou a levou rukou) – žebřík. V přírodě cvičíme běh, vytrvalost, odvahu.

Zařazujeme cviky pro uvolnění ruky – jemnou motoriku (např. vymalovávky, dokreslování obrázků, stříhání různých tvarů, třídění malých a velkých předmětů, navlékání korálků, překládání papíru).

Adaptační období

Prvním příchodem do DS se děti dostávají do nového prostředí. Toto období se snažíme s nimi překonat a zpříjemnit následujícími činnostmi.

Výlet pro třídu (seznámení se s prostředím) - motivační rozhovor: Co všechno můžeme v DS dělat? Kamarádit se, poslouchat pohádky, hrát si, něco se dozvědět o zajímavých věcech. Vytvoříme si společně s dětmi pravidla chování (např. chováme se k sobě pěkně a vycházíme si vstříc, osobní věci ukládáme na své místo, chráníme vše živé apod.). Všechna pravidla si nakreslíme a vyvěsíme v naší herně.

S radostí jde všechno lépe (naučíme se s dětmi správně používat pomůcky) - dáme do papírového pytle různé pomůcky, které budeme v DS používat (fixy, nůžky, panenky, kostky, skládky, knížku). Jednotlivé věci postupně vytahujeme a vysvětlujeme, jak si s nimi můžeme bezpečně hrát, předvedeme. Např. fixy se neokusují a musíme je pečlivě zavřít, nůžky jsou ostré a při práci s nimi musíme být velmi opatrní a vždycky sedět. Všechno zopakujeme znovu a již se ptáme dětí, co budou dělat s jednotlivými pomůckami.

Kutálení míčem (dozvíme se vzájemně něco o ostatních) - děti sedí v kroužku, dospělý posílá kutálením velký míč k jednotlivým dětem. To říká své jméno, a co rádo dělá. Míč pošle zpět. Vystřídáme všechny děti. Pak si zahrajeme na dobrou paměť a pošleme míč opět k nějakému dítěti. Teď už ale musí říct ostatní děti, jak se dítě menuje a co rádo dělá.

Kamarádství (učíme se pěknému chování k ostatním) - máme-li kamaráda, myslíme tím někoho, o kom něco víme. S kamarádem se o všechno rozdělíme (necháme např. kolovat hezký kamínek), kamarádovi pomáháme (posíláme mezi dětmi černobílý obrázek a každé dítě vybarví jednou barvou jeho část). Ke kamarádům nejsme lhostejní. Zahrajeme si na pozdravy (házíme si se sáčkem s fazolkami a současně kamaráda oslovíme jménem a pozdravíme). S kamarádem se dělíme i dobré nápady.

Co ze mě dělá člověka

Rozumová výchova

Motivační rozhovor – už víme, kdo jsme a co můžeme dělat. Jaký je rozdíl mezi životem zvířat a životem člověka?

Následujícími hrami se děti naučí dívat se na svět z bezprostřední blízkosti. Hra na rodinu přináší dětem mnoho radosti, a navíc rozvíjí jejich poznávací schopnosti. Rozvíjíme motoriku hrubých pohybů. Jak lze pohybovat tělem? K čemu máme svaly a kosti? Co nám umožňuje sedět zpříma a nespádnout? Co se děje s potravou při spolknutí?

Uvědomíme si, že jsme lidé - vybraný pomocník se postaví vedle dospělého. Ten pohovoří o lidském těle a pomocník ukazuje na příslušné části lidského těla. Z časopisů vytrháme různé stránky s vyobrazením lidského těla nebo jeho částí. Dětem dáme nůžky a vystřiháme si sbírku částí lidského těla. Učíme se je s dětmi pojmenovat, ukazujeme také na sobě.

Můj domov (vědomí příslušnosti k rodině) - nakreslíme a předložíme dětem obraz domu (černobílý). Každé dítě si pak vybere jeden fix a nakreslí osobu, která v domě bydlí (ptáme se koho – maminku, dědečka, sourozence). Všechny výtvary – osoby popíšeme. Vznikne obrázek velké rodiny.

Zahrajeme si na rodinu - rozmístíme děti po místnosti. Každé dítě se rozhodlo žít ve svém domě. Všichni si zamáváme a třeba i zatelefonujeme. Pak všichni „předstíráme“, že vaříme večeři, potom jdeme sami spát. Dospělý se zeptá: Kdopak by se chtěl vrátit a žít se mnou? Člověku není dobře samotnému. Navzájem se potřebujeme.

Myšlení nebolí - existuje jedna část těla našeho těla, bez níž bychom všechno nemohli dělat. Jestlipak víte, která to je? Co myslíte? Lidský mozek je nejdokonalejší ústrojí, jaké si lze představit.

Natahování kůže - Kdo má kůži, řekne mi to. Každé dítě si zkusí na tuto otázku odpovědět. Uděláme si několik pokusů poznání pokožky (nespěcháme a každý takový pokus okomentujeme): Jaká je kůže na dotyk? Sáhněte si na ruku, na tvář. Dotkněte se někoho jiného. Je stejná jako vaše? Kůže je pohyblivá. Zkuste si pokožku posunout na hřbetu ruky. Totéž si vyzkoušejte na krku a čele. Kde všude jde kůži pohybovat? Kůži lze napínat. Natáhněte si kůži mezi palcem a ukazováčkem. Představte si, že rostete a kůže na vás natahuje jako guma na balonku, který se nafukuje. Na kůži jsou chloupky a vlasy (paže, hlava). Chloupky je porostlé i obočí. To máme všechno proto, abychom neztráceli teplo z těla. Prohlédněte si pokožku zblízka. Vidíte jemné čáry na ruce nebo čáry na kloubech? Dejte dětem lupu, aby se mohly podívat na zvětšenou kůži.

Kosti v těle - čeho se skládá kostra člověka? Podívejte se na své tělo, jestli vidíte nějaké kosti. Kosti lze nahmatat. Sáhněte si na hlavu – to je lebka, která chrání mozek. Nahmatejte si kosti prstů, zkuste je ohnout. Jednotlivé kosti jsou spojeny klouby. Díky nim se můžeme pohybovat. Zkuste ještě na svém těle najít nějaké kosti a klouby. Nahmatejte si páteř. Předkloňte se a pak zakloňte. Uklánějte se ze strany na stranu. Jsou to právě kosti, které dávají lidskému tělu tvar. Klekněte si na zem a opřete se o dlaně. Nepřipadáte si jako pejsci? Příkrcíte se k zemi nebo si dokonce lehněte. Nevypadáme jako hadi? I kosti jsou živé a spolu s námi rostou. Položíme se na podlahu a představíme si, že jsme miminka. Vaše kosti jsou zatím maličké. Právě začínáme růst. Pomalu se zvedejte až na kolena. Když rosteme, rostou i naše kosti. Kosti přestávají růst až v dospělosti.

Síla ve svalech - kde máme svaly? Natáhněte ukazováček. Představte si, že je to kost. Nyní sevřete ukazováček do dlaně. Naši dlaně, která tvoří okolo ukazováčku jakýsi obal si můžeme představit jako sval. Svaly obklopují naše kosti. Zkuste si na svém těle nahmatat ještě jiné svaly. Sáhněte si na lýtko, na rameno, na bříško. Zkuste bříško zatáhnout a uvolnit. Svaly umožňují pohyb kostí.

Dokážeme si, že se svaly pohybují - roztáhněte prsty a dejte je zase k sobě. Naklánejte hlavu z jedné strany na druhou. Přivřete oči a hned je zase otevřete – svaly jsou i kolem očí. Našpulte rty a polkněte. Cítíte svaly v krku? Protáhněte se. Vstaňte a zaskákejte si. Pohybem se naše svaly zahřívají.

Tlukot srdce - jak se všechny potraviny dostanou do různých částí těla? Rozváží je snad nějaký vlak? To rozhodně ne, je to krev. Ukážeme dětem obraz lidského těla a každé může červenou pastelkou nakreslit čáru, která spojuje různé části těla (krev). Ta totiž roznáší po těle všechny důležité živiny.

A co pohání krev lidským tělem? Žádná obrovská ruka, ale srdce. Přilepíme na lidské tělo srdce z červeného papíru. Naše srdce čerpá krev celý den i celou noc. Sáhnete si na své srdíčko a zaposlouchejte se, jak vám tluče.

Ústa jako domeček - ukážeme dětem vyobrazený dům. Komu ten dům patří? Je to asi takový dům, jaký máme v ústech. Kdopak v takovém domečku bydlí? Děti říkají, co je napadne (zuby, jazyk, dásně). Co vlastně ústa dělají? Pokusme se to zjistit. Rozdáme sušenky. Co dělají zuby? Co co dělá jazyk? Kam se sušenka dostane, když ji spolkneme? Napřed do krku a pak do žaludku.

Kde máte žaludek? Co asi takový žaludek dělá? Nakrájíme banán na talíř a rozmělníme ho vidličkou na kaši. Každé dítě si to může zkusit. To je ono – to dělá i náš žaludek. Rozmělněné banány s dětmi sníme. Za chvíli se octnou v našem žaludku.

Když kručí v břiše - co se děje s potravou po průchodu žaludkem? Postupuje přece do střev. Víte, kde střeva jsou? Položte si ruku na žaludek a druhou kousek níž. Střeva pomáhají žaludku a rozmělní potravu ještě dokonaleji. Můžeme s dětmi v misce kamínkem rozdrtit slunečnicová semínka. Sníme je s dětmi. I tato semínka se zanedlouho octnou ve střevech.

Výtvarná výchova a další činnosti

Lidé z papíru - děti se položí na archy balicího papíru a dospělý fixou obtáhne tvary jejich těl. Doplníme obličej. Děti své obrysy pastelkami vybarví. Případné chyby v oblečení tolerujeme. Na zhotovené obrysy napíšeme jména tvůrců. Postavičky umístíme třeba na stěnu tak, aby vznikla pyramida. Řekněte mi, co naše tělo všechno umí?

Hra na procvičení paměti - na podlahu položíme dnem vzhůru dva kelímky. Jedním z nich přiklopíme kamínek. Pak je pomalinku posunutím vyměníme. Kdopak si pamatuje pod kterým kelímkem je kamínek? Potom kelímky posuneme víckrát a zeptáme se. Totéž uděláme se třemi kelímky. Dokážeme tak, že je třeba už mozek zapnout naplno.

Podobné hry hrajeme s dětmi během roku často. Použijeme různé obměny – ukážeme 5 předmětů, pak je rychle zakryjeme. Jeden odstraníme. Co chybí?

Z polystyrenu nařežeme různé tvary (vždy po dvou stejných). Jednu skupinu položíme na podlahu, druhou schováme do papírového sáčku. Děti sahají postupně do sáčku, vyberou jednu věc a pokusí se stejně najít na podlaze.

Rozdělíme dětem karty z balíčku – každému stejně. Dospělý uspořádá stejný počet karet na podlaze do určitého tvaru. Děti se pokusí tvar napodobit. Nebo každé vymyslí tvar a ostatní jej napodobují.

Otisky prstů - rozdáme dětem bílé listy papíru. Děti si mírně navlhčí palec na razítkovacím polštářku a otiskují na papír. Když k takovému otisku přikreslíme nohy, vznikne pavouk. Také můžeme doplnit a zobák a nohy jen dvě – máme ptáčka.

Panáčci - rozdáme dětem špejle nebo stébla a nalámáme je na dvou – třicetimetrové kousky. Rozdáme dětem černé čtvrtky a lepidlo. Složíme kosti tak, abychom vytvořili kostlivce, nalepíme. Z klubíček bavlny vytvoříme lebku. Můžeme si vytvořit celou rodinku takových kostlivců.

Hra na pana Svalnatého - každý se postaví zpřímá a zůstane v klidu. (Upozorníme děti, že se v této poloze udržíme pomocí svalů). Dospělý sleduje, kdo se první pohne. Jakmile někoho takového vidí, řekne – Jen si, prosím sedněte, pane kostitřase. Stejným způsobem pokračujeme, až zůstane stát jen jedno dítě. To bude pan Svalnatý. Vymyslíme jinou polohu, ve které se děti snaží o dlouhou výdrž.

Zdraví a nemoc, zdravá výživa

Péče o zdraví – popovídáme si s dětmi o lécích. Léky jsou pomocníci jen, když je člověk nemocný. Rozhovor o to, jak můžeme své zdraví posilovat a chránit, abychom byli odolní, a léky jsme nepotřebovali. Co děti navrhnou?

Motivace – povídáme si s dětmi o tom, co můžeme dělat každý den pro své zdraví. Děti jistě samy budou schopny některé věci pojmenovat: jíst zdravé potraviny jako je např. mléko, ovoce, zelenina, ořechy, luštěniny, nepřejídat se, dostatek spánku, sportovat. Nevysedávat u počítače, televize.

Upozorníme na jídla nezdravá, kterým bychom se měli vyhýbat: sladkostem, smaženým potravinám, chemicky upravovaným potravinám jako jsou např. barevná a sladké limonády apod.

Zdůrazníme pobyt na čerstvém vzduchu, otužování, sportování, vhodně se oblékat a také odpočívat. Pokud jsme nemocní, musíme zůstat v postýlce, abychom nenakazili ostatní.

Rozumová výchova

Hra na bacilonosiče - hra spočívá v tom, že jedno dítě je bacilonosič a koho se dotkne, ten onemocní a musí si lehnout na zem. Někdo (někteří – podle počtu dětí) jsou zdravotníci a mají za úkol nemocné dopravovat do nemocnice (či do postýlky k rodičům). Kdo se dostane do postýlky, za chvíli se vrátí do hry zdravý. Poté role vyměníme.

Zdravá strava - povíme si s dětmi, proč je zelenina zdravá a tudíž by měla být každodenní součástí našeho jídelníčku. Vyzveme děti, aby si druhý den přinesly nějakou zdravou zeleninu ke svačině. Hovoříme s dětmi o různých druzích ovoce a zeleniny, vysvětlíme, co jsou vitamíny a jak moc je tělo potřebuje. Jedno přísloví říká, že jedna cibule každý den vás zachrání před všemi doktory. Cibule je lék na 7 neduhů, česnek na 70. Také křen je výborný na nachlazení.

Zdravá svačinka - připravíme omyté ovoce a zeleninu (požádáme rodiče). Větší děti mohou pomoci příborových nožů zeleninu a ovoce nakrájet, samozřejmě s pomocí vychovatelky a připravit co nejlákavější zdravou svačinu. Z materiálu lze vytvořit např. zvířátka, autička různými aranžemi. Pak společně vitamíny spořádáme. Dětem dáme na výběr, na co mají chuť.

Co prospívá, co škodí - povídání o tom, co je zdravé a co škodí, doplníme následující aktivitou. Děti s pečující osobou obkreslí na balicí papír dva ležící kamarády v životní velikosti, vystřihneme obrys postav. Použijeme různé propagační letáky, které se objevují v domech a ve schránkách v hojném množství. Na jednu postavu nakreslíme obličej nemocného (jak se asi tváří?). Do oblasti břicha mají děti za úkol nalepit věci vystřižené z letáků, které nejsou zdravé. Druhá skupina vytvoří naopak zdravého člověka s břichem plným zdraví prospěšných věcí.

Bylinkové čaje - s dětmi můžeme v našem okolí nasbírat šípky, bezinky. V našich sklenicích roste určitě i máta či meduňka. Celý rok můžeme sbírat a sušit také sedmikrásky, heřmánek, diviznu, která roste všude. Uvaříme s dětmi bylinkové čaje a uděláme ochutnávku.

Zdravý dárek - vlastnoručně nasbírané plody s dětmi usušíme a můžeme s bylinkami namíchat sypaný černý čaj a hezky zabalit do celofánu. Děti mají dáreček pro své blízké.

Na doktora - děti si rozdělí role: doktor, sestřička, pacient. Nemocný má příznaky z nachlazení. Co udělá maminka? Změří teplotu, udělá čaj a uloží pacienta do postýlky. Doktor pacienta prohlédne, předepíše léky. V rolích se děti vystřídají. Mohou „léčit“ i plyšáky.

Výtvarná výchova a další činnosti

Babka kořenářka - ze zbytků látek si na tyč od smetáku vyrobíme různé pytlíčky. Do nich nasypeme bylinky, které jsme se s dětmi naučili poznávat a sami je nasušili.

Šití bylinkových pytlíčků - staršímu dítěti již můžeme pomáhat se šitím bylinkového pytlíčku.

Vláček zdravé výživy - vysvětlíme dětem, že si vytvoříme vláček zdravé výživy. Nakreslíme na papír mašinku s vagónky. Položíme na zem výstřižky z časopisů, na kterých je vyobrazené nějaké jídlo. Každé dítě obrátí jeden výstřižek a řekne, co na něm je. Jeli- to něco zdravého, naloží ho na nějaký vagon. Jedná-li se o nějaké nezdravé jídlo, odloží ho stranou.

Svátky a tradice

Dušíčky – setkání s minulostí

Motivace - někomu se možná bude zdát, že se toto téma do předškolní výchovy nehodí. Lidé jsou také součástí přírody. Žijí, mění se a umírají stejně jako zvířátka a rostliny. Po smrti se opět stávají součástí přírody.

Proti jiným živým tvorům mají lidé paměť a mohou si své blízké uchovávat. Zanechávají po sobě stopy – mohou postavit dům, vytvořit umělecké dílo. Lidé mají odpovědnost za to, aby se přičinili o záchranu ohrožených živočichů či celých území a zachovat je pro další generace.

Děti toto téma velmi zajímá a v době plískanic a sychravého počasí máme výbornou příležitost, jak strávit chvíli v teple nad fotografiemi pradědečků a prababiček odešlých z tohoto světa. Děti se tak dozvědí něco o svých kořenech s vlastní rodinou. Povídání si o našich předcích je pro děti velké dobrodružství.

Strom mé rodiny - můžeme s dětmi namalovat strom s kořeny, kmenem, korunou. Do stromu mohou děti nalepit fotografie členů rodiny. Děti do koruny, rodiče do kmenu a prarodiče do kořenů stromu. Pokud se nepodaří sehnat fotografie, děti nakreslí portréty rodinných příslušníků na menší papíry a nalepí je.

Svatá Barbora

Slaví svůj svátek 4. prosince. Světí se větvičky třešní. Pověra říká, že které svobodné dívky vykvétou do Vánoc, do roka se vdá.

Svatý Mikuláš

Slaví svůj svátek 6. prosince. Mikuláš žil ve 4. stol. v Malé Asii. O jeho dobrotě panuje několik legend, ve kterých zachraňoval lidi před smrtí hladu tím, že jim nechával dary na zápraží. A tak je v předvečer svátku zvykem, že Mikuláš oblečený jako biskup s berlou, s andělem a čertem obdarovává děti pamlsky, ovocem a dnes i hračkami.

Vánoční svátky – oslava rodiny

Podle křesťanské tradice se o Vánocích slaví narození Ježíše Krista Panně Marii a Josefovi v Betlémě. Datum je stanoveno na 24. 12.

Vánoční zvyky

Zdobení vánočního stromku - tento zvyk přišel z Německa, kde se stromek zavěšoval špičkou dolů na štědrovečerní stůl, jako symbol ochrany. V Čechách se začal praktikovat až počátkem 19. stol.

Adventní věnec - označuje období čtyřech týdnů před Vánocemi. Je to symbol společenství a očekávání. Každou adventní neděli zapalujeme jednu svíčku, takže na poslední neděli hoří již všechny čtyři. Tento zvyk k nám přišel také z Německa.

Štědrý den

Slavíme ho 24. prosince. Tradiční štědrovečerní jídla byly houby, hrách, jáhly a vánočka. Postupně se z jižních Čech rozšířily ryby. Místo dnešního cukroví se podávalo ovoce a jídla s medem.

Symbolem Vánoc je kromě ozdobeného stroměčku Betlém. V našich zemích si lidové řezbářství narození Ježíška přizpůsobilo do staročeských kulis a výjimečně zde najdeme velbloudy nebo slony.

Vánoční dárky dnes přehlušují smysl Vánoc – radost duchovní, nemateriální. Ale, co my darujeme Ježíškovi? Popovídejte si s dětmi o tom, co asi malé dítě potřebuje, co by mu přinesly ony.

Koledy - snad žádný jiný národ nemá tolik krásných lidových koled jako my. Ve všech dostupných zpěvnících najdeme nepřeberné množství vánočních písní. Naučte se alespoň pár všeobecně známých koled, které užijí při všech adventních koncertech a setkáních.

Tříkrálové svátky

Legenda pochází původně z Bible, ovšem tam se nemluví o králich, ale o „mudrcích z východu“, kteří oklamali krále Herodesa, jenž chtěl zahubit narozeného Ježíše. Potom, co se malému Ježíšovi poklonili, přinesli mu dary – zlato, myrhu a kadidlo. V tomto příběhu hraje také důležitou úlohu zářivá hvězda (kometa), která dovedla mudrce Betlému. Od středověku chodili chlapi přestrojeni za tři krále s hvězdou a zpívali náboženské písně a žehnali domům.

Divadlo - můžeme si s dětmi zahrát improvizované divadlo o cestě tří králů za betlémskou hvězdou a předání darů Ježíškovi.

Masopust

Následuje po vánočním období od Tří králů do Popeleční středy. Je to doba, kdy lidé nabírali síly do období půstu a navazujících polních prací. Byla to doba zabijaček, vepřových hodů, bálů, tancovaček a zábavy. Vyvrcholením je masopustní úterý a průvod masek.

Velikonoce – oslava života

Velikonoce se slaví v neděli po prvním jarním úplňku. Jsou to svátky pohyblivé. Pro většinu lidí jsou to svátky jara, mládež, kraslice a pomlázek. Jsou to dny symbolické nebo skutečné čistoty.

Pro křesťany jsou Velikonoce největšími svátky v roce. O židovských Velikonocích byl ukřižován a vzkříšen Ježíš Kristus. Kristus na kříži je symbolem křesťanských Velikonoc. Postní doba vrcholí Svatým neboli Pašijovým týdnem, který začíná Květnou nedělí.

Škaredá středa - název odvozen od toho, že se Kristus škaredil na Jidáše, který ho zradil. V tento den se nemá nikdo mračit, aby mu to nezůstalo po celý rok.

Zelený čtvrtek - křesťané vzpomínají na Ježíšův odchod na Olivetskou horu, Jidášovu zradu. V tento den přestávají v kostele zvonit zvony a varhany. Lidé si zajistili zdraví tím, že pojedli něco zeleného – špenát, zelí či polévku z jarních bylin. Na Zelený čtvrtek muselo být stavení uklizeno, vyběleno, prádlo vypráno a vyžehleno. Po západu slunce se dům vykopřil svěcenou vodou. Mládenci řehtali řehtačkami a klapali klapačkami.

Velký pátek - den největšího smutku a ticha, první den velikonočního tridua – třídení. V tento den byl ukřižován Ježíš a křesťané drží přísný půst. V lidových pověrách se tento den otevíraly hory a vydávaly ukryté poklady, jako např. Blaník. Nic se nesmělo půjčovat, protože půjčená věc mohla být očarována, nesmělo se pracovat s půdou ani práť prádlo.

Bílá sobota - tento den se nekonají žádné obřady. Název Bílá sobota snad souvisí s bílým rouchem katechumenů, kteří bývají na Bílou sobotu pokřtěni.

Boží hod velikonoční - světí se velikonoční pokrmy beránek, zdobená vejce a mazanec. Tři křížky z kočiček zapíchnuté do pole měly ochránit úrodu před kroupami.

Velikonoční pondělí - v pondělí se chodilo na pomlázku. Jde o starý zvyk omlazování vrbovými proutky. Pomlázka se plete ze čtyř až dvanácti vrbových proutků. Právo šlehat začíná po nedělní půlnoci. Omlazoval se i dobytek. Při obchůzce dostávali koledníci nejčastěji červená vejce, symbol jara a Velikonoc. Při pomlázkové obchůzce se zpívaly koledy.

Symboly Velikonoc

Zajíc, kukaň s kuřaty, slepice ze sena, kraslice

Nejsnadnější technika zdobení vajíček je ovazování rostlinami (řebříček, jetel, maliník, jitrocel, kopřiva). Vajíčka s rostlinkami opatrně ovážeme starou punčochou nebo gázou. Uvaříme je v cibulových slupkách.

Pro starší děti je vhodná náročnější technika polepování obilnými vločkami, z nichž mohou skládat pravidelné vzory.

Další jednoduchá varianta je kraslice natřít lepidlem a nad tákem je zasypávat zrnky máku, krupicí nebo lněnými semínky.

Efektivně také vypadají kraslice obarvené v cibulových slupkách a zdobené malými těstovinami – kytičkami či písmenky.

Oseničko - vyzkoušejte si zvyk vysévat osení, případně řeřichu. Můžeme pozorovat klíčení a každodenní přírůstek rostlinek. Řeřicha vypadá kouzelně i ve skořápce od vajíček. V teple budou rostlinky slabé a dlouhé. Proto je lepší mít misky např. v chladnější chodbě.

Velikonoční koledy – naučte se několik velikonočních koled.

Den vody – oslava nejvácnější tekutiny na zemi

Motivační rozhovor - Světový den vody slaví lidé na různých místech Země 22. března. Tento den má upozornit na důležitost a nenahraditelnost této tekutiny. Voda je podmínkou pro naše přežití a neustále jí ubývá. Nedostatkem vody trpí zejména Asie, Austrálie i Afrika. Postupem doby vysychají některé řeky i jezera.

Úklid okolí vodní plochy - Den vody oslavíme nejlépe tím, že uděláme pořádek kolem vody, kterou rádi s dětmi navštěvujeme – potůčku, studánku, rybníčku nebo nádrže. Děláme to nejen pro přírodu, ale také i pro sebe. Všechny děti rády uznají, že se cítíme lépe mezi rostlinkami než mezi papíry, plechovkami a starým harampádím.

Pokusy s vodou - vyzkoušíme, co plave, potopí se, saje, nenamóčí se, filtruje.

Proč musíme chránit vodu - popovídáme si o potřebě, využití a ochraně vody. Pro lepší představu si připravíme několik sklenic s vodou – čistou z kohoutku, pramenitou bez chloru, zašpiněnou blátem, zašpiněnou chemickou látkou (třeba saponátem, olejem). Opatříme si fotografie z ekologické katastrofy. S uhynulými rybami, ptáky.

Hledáme společně metody, jak a kde vodou šetřit a neplýtvat. Při koupání ve vaně spotřebujeme až čtyřikrát víc vody než při sprchování, kapající kohoutek způsobí ztrátu vody za jeden den 10 až 15 litrů.

Výprava k tůňce - sladká voda je nejen ve studánkách, ale také v potocích, řekách, rybnících a jezerech. Slaná voda je v mořích a oceánech, ale ty u nás nemáme. Aby ve vodě mohli žít všichni živočichové, jako jsou např. pavouci vodoučkové, znakoplavky, larvy šidel, pulci, škeble, vodní šneci – je třeba, aby lidé vodu neznečišťovali. Co všechno v tůňkách žije, můžeme prozkoumat pomocí „lovítka“ (punčocha na drátěném oku, připevněná na tyčku). Navštivte v okolí nejbližší tůňku a prozkoumejte ji. Zkuste nějakou takovou studánku vyčistit. Projděte její okolí, posbírejte nevhodné věci apod.

Den Země – vděčnost za náš společný domov

Den Země se poprvé slavil 22. dubna v roce 1970 z iniciativy amerického senátora, který chtěl podpořit environmentální hnutí v USA. Od roku 1990 se také slaví v ČR.

Jádrem všech akcí je úklid veřejných prostor, výsadba zeleně. Popovídáme si s dětmi, kterým jednáním může člověk způsobit přírodě nenapravitelné škody. Prohlédneme si atlasy se zvířaty. Vyprávíme dětem o tom, že někteří lidé loví zvířata a přitom vůbec nepomyslí na to, že poškozují rovnováhu v přírodě. Důsledkem poškození některé druhy zvířat úplně vyhynuly.

Živá příroda – rostliny a zvířata

Netrhej květiny, když je chceš mít.

Jdi dál

a květy budou kvést

u všech tvých cest. R. Thákur

Rozumová výchova

Na trávu položíme kus kartonu a zatížíme větším kamenem, aby ho vítr neodvál. Když po několika dnech karton odstraníme, co se stane? Co uvidíme? Popište s dětmi to, co vidí a proč se to stalo.

Zkuste si říct nejdřív na příkladu člověka, co všechno potřebuje, aby mohl žít. Potom se zeptejte, zda jíst a pít taky potřebuje rostlina? Co by se stalo, kdyby člověk nejedl, kdyby se nehýbal, kdyby neměl sluneční svit a světlo apod.

Živá příroda - co všechno žije na naší planetě Zemi? Promluvte si o tom s dětmi. Jako příklad poslouží stromy, tráva, sloni, velryby, žížaly. A co jsme my? Přece lidé. Ať to slovo každý zopakuje a to nejrůznějšími způsoby. Potichu, nahlas, šeptem.... Prohlédněte si s dětmi encyklopedie s různými prostředími. Ukažte dětem obrázky z různých částí světa. Vyprávějte si o tom, že v každé části naší zeměkoule lidé žijí. Jsou sice různí, ale přesto stejní. Mají různou barvu pleti, chovají různá zvířata, ale jejich způsob se v mnohém od našeho neliší. Potřebují potravu, pěstují sice jiné rostliny, ale ty jim slouží k obživě, tak jako nám obilí, ovoce a zelenina. Podívejte se na obrázky z Afriky a zkuste s dětmi vymýšlet, čím se tam asi živí, které rostliny tam rostou a která zvířata tam asi chovají. Podobně to udělejte s obrázky z Asie nebo ze severu, kde je stále sníh.

Co potřebují rostliny k životu - víte, co rostliny potřebují k životu a co jim naopak může ublížit? Připravte čtyři plastové ploché misky (např. od naukového dortu), vatu, ocet, semínka (čočka, řeřicha, fazole). Vložíme vatu do misky a nasypeme semínka. První misku zaléváme čistou vodou alespoň jednou denně. Druhou misku zaléváme čistou vodou jen jednou za tři dny. Třetí misku zaléváme vodou s octem (v poměru 3:1). Čtvrtou misku zaléváme čistou vodou alespoň jednou denně, ale misku přikryjeme tvrdým papírem nebo látkou tak, aby k semínkům nepronikalo světlo. Co se stalo se semínky v jednotlivých miskách? Co rostliny potřebují ke svému růstu? Co jim naopak škodí?

Co je to strom - strom není nic jiného, než velká rostlina. Je silnější a vyšší než ostatní rostliny vyskytující se na Zemi. Pokusíme se zahrát na stromy a rostliny. Stočte se do klubička a dělejte, že je každý z vás keřem. Poklekněte a pažemi udělejte kruh. Kolébáním dopředu a dozadu naznačte, že jste zahrádkou s drobnými květinami. Postavte se zpřímá do řady s rukama v bok a kolébejte se, jako byste byli stěby trávy.

Zahrajme si na stromy. Postavte se a pořádně se vytáhněte do výšky. Natažené ruce zaujmou takovou polohu, aby připomínaly větve, jimiž pohybuje vítr. Jsme krásnými mohutnými stromy.

Stromy a rostliny jsou živé - aby všechny rostliny žily, potřebují dýchat. Každému dítěti dejte nějaký list. Čím dýcháme my? Nosem. A čím dýchá např. strom? Aby strom mohl dýchat, potřebuje listy.

Děti si přiloží listy k obličejí a několikrát se nadýchnou. Jsme jako stromy, ty také dýchají. A jak pijeme? Přece ústy. Strom však ústa nemá a tak musí pít kořeny. Jsou zapuštěny do země, odkud si strom saje vodu. Dejte každému dítěti šálek s trochou vody a brčko. Představte si, že brčko je takový kořen. Jste neobyčejně žiznivými a vyprahlými stromy. Nasajte si tedy trochu vody kořenem. I stromy slaví své narozeniny. Víte, jak se pozná, jak je strom starý? Ukažte dětem na řezu kmene letokruhy. Určitě se ve vašem okolí nějaký taková strom nebo kmen najde.

Kouzlo květiny - nechte mezi dětmi kolovat jednu nebo dvě opravdové květiny. Ať si je děti prohlédnou, přivoní. Kde se můžete setkat s květinami? Jakou mají květiny barvu?

Květiny naši zemi okrašlují. Zkuste si s dětmi jednu z těch květin namalovat. A teď zkuste namalovat nějakou kytičku podle své fantazie. Zkuste vyrobit květiny do prostoru ze špejíl a různobarevného papíru.

Bezbarvé rostlinky - další činnosti, kdy dokážeme, že rostliny potřebují světlo. Zasejeme si do dvou misek semínka řeřichy – velmi rychle vyrostou. Jednu z misek přiklopíme neprůhlednou miskou. Po několika dnech ji odstraníme. Děti uvidí, že rostlinky už nejsou zelené, zbledly. Je to proto, že jim chybělo světlo, které potřebují k fotosyntéze. Bez energie, která se při fotosyntéze tvoří, jim chybí energie na růst a vývoj. Zelené barvivo (chlorofyl) je možné vyrábět jen za přítomnosti světla.

Poznáváme svět zvířat - rozložte na zem žluté čtverečky s nakreslenými sluníčky vespod. Ptejte se: Kdopak by mi dokázal něco říct o zvířatech? Dítě, které odpoví, si může za svou odpověď obrátit nějaký „dobrý nápad“. Akceptujte všechny odpovědi. Navazujte na odpovědi dětí dalšími otázkami:

Jsou zvířata živá? Kde žijí? Čím se živí? Jestlipak také spí, když jsou unavena? Žijí v rodinách? Pečují o svá mláďata? Dovedou plavat? Můžeme některá z nich chovat jako domácí mazlíčky? Co je to divoce žijící zvíře? Která zvířata žijí v korunách stromů? Která umějí plavat? Která žijí v lese? Jestlipak bývá v noci zima i u zvířátkům? Může i zvíře trápit pocit hladu? Mohou být osamělá? Jak může takové zvíře dávat najevo svou spokojenost? Dělíme se o naši planetu Zemi se zvířaty?

Dejte dětem žluté kartičky domů. Snáze si totiž zapamatují ten dobrý nápad o zvířatech, za který kartu dostaly.

Druhy zvířat - připravíme si z časopisů vystřižené obrázky živočichů nejrůznějších druhů suchozemských, vodních, ptáků, hmyzu a plazů. Pak si nalepte na tvrdé kartičky obrázek nějakého představitele určité skupiny zvířat. Takto připravené kartičky rozložte na podlahu. O druhích zvířat si napřed promluvte. Každému dítěti dejte stejný počet obrázků se zvířaty. Jednotlivé děti ukazují obrázky po jednom. Řekne, o jaké zvíře jde, zkusí nazvat prostředí, ve kterém žije a přiloží ho ke svému zástupci. Pokračujte do té doby, až se všechny děti vystřídají a zařadí všechna zvířata. Prohlédněte si znovu všechna zvířata a připomeňte si, že všechna patří do světa zvířat a žijí s námi na zemi.

Maminky a mláďátka - uděláme si vycházku za zvířátky v našich výběžích. V jarním období zde můžeme vidět téměř všechna mláďata hospodářských zvířat. Kromě bezprostředního styku např. s jehňaty a kůzláty mohou děti vidět chlévy, a travnaté výběhy, kde mají zvířata potřebný pohyb. Děti budou mít příležitost vidět, jak se zvířecí maminky o svá mláďata starají a nechávají je sát mléko. Naučí se názvy hospodářských zvířat i volně žijících zvířat a jejich mláďat.

Naše oblíbená domácí zvířátka - vysvětlete dětem, že dřív žila zvířata jen v přírodě a až později si některá z nich člověk ochočil. Tato zvířata teď žijí s námi v našich domovech nebo v jejich blízkosti.

Říká se jim domácí zvířata. Zkuste s dětmi přijít na to, která zvířata to asi jsou - kočky, psi, ptáci, křečci, rybičky, hadi, morčata apod. Kdyby to bylo možné, jaké zvířátko byste si odnesli domů?

Mějte mě rádi, jsem ohrožený - z různých čtvrtek vystříhejte velká srdce, pro každé dítě jedno. Na každé srdce napište jméno nějakého ohroženého zvířete. Připadají v úvahou třeba papoušek amazonský, tygr, orangutan, panda, horská gorila, nosorožec, mořská želva, tučňák žlutohý, krokodýl, hroch pižmový, leopard sněžný, bílá nebo modrá velryba. Zeptejte se, zda některé z dětí ví, co jsou ohrožená zvířata. Jsou to zvířata, která nemají daleko k vyhynutí. Aby přežila, potřebují, abychom je chránili a pečovali o ně. Srdce otočte a vyzvěte jedno dítě, které obrátí první srdíčko. Přečtete

jméno ohroženého druhu. Děti si to jméno několikrát zopakují. Prohlédněte si obrázek v encyklopedii a na srdce připište jméno dítěte, které si ho vybralo. Pak obrázek odložte do pomyslné krabice. Vysvětlíme si, že v této krabici jsou neviditelná mláďata ohrožených zvířat. Postupně sem odložíme všechna zvířata. Potom zpátky vytahujte jednotlivá zvířata a jako podáme jejich mláďě. Je-li to gorila, dáváte dítěti malé gorilí mláďátko se slovy „Bud' na ně opatrný a zacházej s ním jemně“. Každé dítě mláďě uchopí, hezky si ho pohoupá v náručí a dá mu pusou. Děti si pak odnesou svá srdce i s neviditelnými mláďaty.

Výtvarná výchova a další činnosti

Zvířátkový dům - děti si nakreslí na čtvrtku veliký dům – dospělý může pomoci. Dejte dětem obrázky domácích zvířat (vystříhnete z časopisů) a ony si je do svého domu nalepí. Povězte si, jakou péči asi tato zvířátka potřebují. Hru si zdramatizujte. Mluvíte-li o psovi, předvedte třeba krmení. Dělejte, jako když něco dáváte do misky, zavolejte na psa, poplácejte ho po zádech atp. Řekněte si, jak se o různá zvířátka můžete starat.

Místnost jako rozkvetlá louka - cílem této aktivity je vytvořit dětem podmínky k zaujatému pozorování rostlin a jejich detailů a také rozvoj fantazie a vyjadřovacích schopností dětí. Nejprve rostliny pozorujeme. Každý si na louce najde jednu květinu, která se mu nejvíce líbí. Pak dětem rostlinu vytrhneme i s kořínkem tak, abychom ji nepoškodili. Pozor na chráněné a jedovaté rostliny! Celé květiny vložíme do igelitového sáčku a ihned založíme do novin tak, aby květy i listy měly co nejjednatější tvar. Zatížíme a už jen kontrolujeme a překládáme, dokud nebudou rostlinky úplně vysušené. Z vylisovaných květin můžeme vytvořit společnou koláž - třída jako louka, kde má každé dítě svou vlastní kytičku.

Jak semínka cestují - na podzim nasbíráme nejrůznější plody a semena rostlin. Obvykle z nich vyrábíme různá zvířátka, která budou sloužit jako podzimní výzdoba. Tentokrát se na ně můžeme podívat i jinak. Můžeme sledovat a společně s dětmi přemýšlet, proč mají některá křídélka, zatímco jiná jsou obalena chmýřím. Proč mají některé plody háčky a nepřijemně se přichytávají na kalhoty. Proč jsou jiné plody zas chutné a barevné. Sbírkou, vytvořenou s tímto záměrem, nám může posloužit také k didaktickým účelům, a k lepšímu pochopení přírodních zákonitostí.

Sbírkou - vyzveme děti, aby nosily nevyužité uzavíratelné skleničky z domácnosti. Ty vysoké nám poslouží jako váza, ty menší můžeme naplnit různými drobnějšími plody a semeny. Pak je povzbudíme ke sbírání nejrůznějších plodů a semen. Větvičky javoru či jasanu s okřídlenými nažkami, palice orobince s malými ochmýřenými semínky, plody lopuchu či šišťice olše lepkavé nám mohou sloužit jako ukázky různých druhů rozšiřování rostlin. Za pomoci atlasů s dětmi odhadneme způsob šíření jednotlivých druhů semen (větre, vodou, trávícím traktem živočichů, na těle živočichů, vytvářením zásob, mravenci, vystřelováním).

Ornament na dlaň - cílem této aktivity je především relaxace, uvolnění, zprostředkování neobvyklého zážitku s doteky od druhé osoby, které ale nejsou příliš osobní. Děti pracují ve dvojicích, každá dvojice dostane jedno víčko s trochou krému a misku se semínky (kukuřice, hrášek, dýně). Jeden ze dvojice si natře pravou dlaň krémem a zavře oči. Druhý mu na dlaň skládá ze semínek ornament. Pak si role ve dvojici vymění. Důležité je navození příjemné atmosféry. Doporučujeme zachytit pomíjivé výtvary fotoaparátem.

Básnička Semínko - děti se rozmístí do volného prostoru a napodobují pohyby podle pečující osoby.

Nejdřív v hlíně tiše spinká malinkaté semínko,

(dřep, zavřené oči, hlava skloněná – spíme)

potom hlavu nad zem zvedne,

(zvedneme hlavu, otevřeme oči)

poupátko jak mimínko.

(sepeme ruce nad hlavou – poupátko)

Malé, větší a pak velké,

(pomalu se zvedáme do stoje)

vyroste z něj kytička.

(rozpažíme ruce – kytička)

Za čím se to točí děti?

Za paprskem sluníčka.

(točíme se dokola)

Mini zoologická zahrada - některé jevy v přírodě mají delší trvání a chceme-li je s dětmi pozorovat, můžeme si za splnění určitých podmínek i ve škole vytvořit mini zookoutek. Pozor jen, abychom pozorovaná zvířata netrápili špatnou péčí. Potřebujeme větší láhev od okurek, vzdušnou látku.

V zookoutku můžeme přechodně chovat jen ty druhy, o kterých víme, čím se živí, a dobře je krmit. Musíme jim vytvořit takové podmínky, které se co nejvíce podobají jejich přirozenému prostředí. Nezapomeňme se postarat o dostatečný přívod čerstvého vzduchu, zajistit optimální teplotu, vlhkost a čistotu. Například housenky babočky kopřivové (černohnědé se žlutým podélným pruhem), které jsme přistihli při ožírání kopřivových listů, přeneseme do mini zoo i s celou rostlinou. Utrženou lodyhu umístíme do lahvičky s vodou a hrdlo lahve utěsníme vatou, aby housenky nespadly do vody. Pak se staráme o to, aby byly v lahvičce stále čerstvé kopřivy. Za odměnu můžeme pozorovat, jak housenky vytrvale okusují listy, rostou, svlékají se, mění zbarvení i podobu. Před zakuklením začnou vzrušeně lézt sem a tam. Jejich neklid trvá často dost dlouho. Pokud se zakuklí, můžeme očekávat vylíhnutí motýla. Toho ale hned po vylíhnutí vypustíme na zahradu. Pokud se housenka zakuklila na podzim, musíme ji dát do chladné místnosti, anebo raději zpět do přírody. Celoročně můžeme chovat pakobylky a strašilky, ty se dají krmit i listy některých pokojových rostlin.

Jak se chodí po pavučině? - cílem této pohybové aktivity je rozvoj koordinace pohybů, trénink klenby chodidla a soustředění. Vyrobíme si pavučinu ze silnějšího provazu o velikosti alespoň 3 x 3 m, s většími otvory. Pavučinu položíme na zem a děti se bosky pokoušejí napodobit chůzi pavouka po pavučině tak, aby chodidla při každém kroku „nesklouzla“ z provazu. Vyrobenu pavučinu využijeme i při dalších aktivitách nebo k dekoraci třídy.

Šikovná moucha - pavučina ze silnějšího provazu s velkými oky (jako u předchozí aktivity), nebo provaz vedený mezi dvěma stromy s většími otvory. Náročnost přizpůsobíme podle věku dětí. Síť napneme mezi dva stromy nebo tyče a připevníme na ni zvoneček. Děti postupně prolézají, jako „šikovná moucha“. Komu se nepodaří prolézt bez dotyku a zvoneček mu zazvoní, bude „svačinkou“ pro pavouka.

Pavučina na větvičce, v rámečku - při procházkách si každé dítě najde větvičku ve tvaru vidlice nebo starší děti čtyři klacíky asi 20 cm dlouhé. S vidlicí můžeme pracovat přímo, z klacíků nejprve svážeme rámeček. Každému dítěti ustříháme metr provázku a děti se samy pokusí namotat „pavučinku“ mezi větvičky. Na ni pak ve škole umístíme vyrobeného nebo namalovaného pavoučka.

Koťátka a pejsci ve výtvarném zpracování - připravíme dětem části postav koček a psů vystříhaných z plyše nebo vyřazeného kožíšku. Na čtvrtku dětí nalepením sestaví zvíře, které je zaujalo a k němu přikreslí, co takové zvířátko potřebuje (vodu, potravu, pelíšek, prostor k venčení, veterinární ošetření). Koťata a štěňata můžeme také kreslit špejlí namočenou v tuši na mokrý podklad. Rozpité čáry evokují zvířecí kožíšek.

Neživá příroda

V tomto bloku seznámíme děti s tematikou neživé přírody, kamenů, nerostů a hornin, dále také se vznikem půdy zvětráváním hornin a rozkladem zbytků rostlin a živočichů. Dalším cílem této části je rozvoj samostatnosti dětí, jejich tvořivosti a chápání souvislostí mezi přírodními jevy.

Motivace - děti velmi rády sbírají kamínky všude kolem sebe, na vycházce, na výletě, na břehu moře a hrají si s nimi. Pokud je v tomto sběratelském úsilí podpoříme, určitě se nám odmění velkým zájmem. Tato aktivita vyžaduje delší časový úsek, aby děti opravdu měly možnost kameny nasbírat. Pokud bychom byli v časové tísní, můžeme různé druhy kamenů sehnat v některých obchodech se zahradnickými potřebami, mají tam velké množství různých druhů dekoračního kamene.

Takto nasbírané kameny budou tvořit základ sbírky. Nejlépe vypadá, když si minerály uložíme společně do větší krabice od bonboniéry a zapíšeme si, kde jsme kamínky našli. Čím se kameny liší? Tvrdostí, barvou. Jaké známe názvy kamenů? Například křemen, žula, slída, vápenec, pískovec.

Jak kameny asi vznikly? Sopečnou činností, usazováním, z vápenatých schránek živočichů - vysvětlíme. Z kamínků se štítky můžeme uspořádat zajímavou výstavu, kde kameny seřadíme podle hmotnosti nebo srovnáme podle velikosti (všimáme si, že některé menší kameny mohou být těžší než větší z lehčího materiálu).

Rozumová výchova

Pokus s kameny - dejte různé druhy kamenů do vody. Rozpustí se? Zkuste různé kameny potopit do octa – všimněte si, jak vápenec šumí (uniká oxid uhličitý).

Hlína - rozdejte dětem po jednom papírovém sáčku a lžici. Půjdem se nabrat ven trochu hlíny. Děti se samy venku rozhlédnou a vyberou místo, kde si trochu hlíny naberou. Každý může mít trochu jiný vzorek. V místnosti přidělte dětem misky a přesypte do nich nabrané vzorky. Položte se s dětmi na zem na břicho a obsah misky si pěkně zblízka prohlédněte. Poučte děti, že hlína tvoří svrchní vrstvu Země. Zabořte do ní prst. Jaká je? Propadává vám mezi prsty? Jaké barvy vidíte v hlíně? Přičichněte k ní. Jak byste popsali její zápach? Jestlipak někdo někdy zahlédl v hlíně něco zajímavého? Například hmyz, větší kámen nebo list? Nechte děti hovořit o tom, co pozorovali.

Když prší nebo je venku mokro, jak se to na hlíně pozná? Jak se změní? Nalijte do misek vodu a zamíchejte lžící. Vypadá hlína jinak? Je jiná na dotek? Je jinak cítit? Co se nám podařilo udělat? Bláto!

Triky se vzduchem - proč existuje různé počasí. Jednou z příčin je vzduch. Je vzduch vidět? Podívejte se mezi prsty. Nadzdvihněte nohu a podívejte se pod ni. Tleskněte rukama. Přiložte je dlaněmi k sobě a nahlédněte dovnitř. Zkrátka vzduch je všude, jenže není vidět. Děti pak každý vybere v místnosti jedno místo, kde je vzduch a postaví se tam. Dospělý je ujistí, že si vybraly dobře. Potom se vrátí do kroužku, Pravda, vzduch není vidět, ale je všude. Natáhněte ruku a mávejte, foukněte si na zátek. Rozdejte dětem brčka a vyzvěte je, aby si jimi zafoukaly na ruku. Vyzvěte děti, aby zafoukaly brčkem do kelímku s vodou. Teď je konečně vzduch vidět – bublinky totiž tvoří vzduch.

Nafoukněte balonek. Sledujte, jak se postupně plní vzduchem. Když balonek vypustíte, cítíte vzduch a balonek se zmenšuje.

Vítr - každému dejte jednu čtvrtku. Složte s dětmi vějíř. Mírným máváním před sebou rozhýbejte vzduch. Vznikne lehký vánek. Cítíte, jak se vzduch pohybuje? Ovivejte si různé části těla. Pak pohyb zrychlete. Z vánku se stane vítr. Položte na podlahu míč a představte si ho jako zeměkouli. Dejte dětem proužky krepového papíru. Děti jimi budou třepetat a představovat tak vítr. Kolem země vanou stále různé větry. Pusťte hudbu a děti v jejím rytmu budou mávat krepovými proužky. Vypněte hudbu, to znamená, že vítr ustal. Vítr se často nad námi jen přežene a vane ještě jinými místy. Co všechno takový vítr dokáže? Může způsobit, že je nám zima. Schoulete se a chvějte se zimou. Vítr nám může pěkně ztížit jízdu na kole. Předklánějte se a opět zaklánějte, jako když se značným vypětím překonáváte vítr. Vítr pohání plachetnice. Vítr také udrží ve vzduchu papírového draka. Vítr dokáže zvednout do vzduchu semínka květin. Zahrajte si na taková semínka, která vítr někam odnáší. Zvolna „poletujte“ po místnosti. Pak každé semínko někam přistane, vyraší a vyroste z něho překrásná květina.

Výtvarná výchova a další činnosti

Strážce ostrova - hra pro menší skupinu dětí (do deseti) vyžaduje prostor s tyčí či osamělým stromem. Kolem stromu připevníme provaz a na jeho druhém volném konci uvážeme uzel. Dobrovolník se chytí jednou rukou uzlu a po celou hru se nesmí provazu pustit. Tím je vymezen prostor ostrova, kde rozmistíme nepravidelné oblázky. Ostatní hráči se snaží jeden po druhém kameny z „ostrova“ odnášet a strážce usiluje o to, aby naopak nezvané lapky pochytil. Kdo je chycen, vymění si roli a stane se novým strážcem.

Kamenné pyramidy - děti rozdělíme do skupin nebo dvojic podle množství kamenů v okolí. Kdo postaví za pět minut nejvyšší kamennou pyramidu? Kameny klademe jeden na druhý, základ i každé další patro může tedy tvořit jen jediný kámen. Komu se rozeztavěná pyramida zřítí, začne hned znovu. Práce končí v okamžiku, kdy uplyne stanovená lhůta. Pak společně obejdeme všechny pyramidy a změříme, která je nejvyšší. Máme-li více času, můžeme s dětmi místo pyramid tvořit kamenné mohyly, kde je využito většího počtu kamenů. Z kamínků děti mohou vyskládat reálný nebo abstraktní obrázek.

Kamenné magnetky - kamínek odmastíme, opláchneme a necháme uschnout. Barvami vytvoříme na kamínku jednoduchý obrázek. Po zaschnutí obrázku přilepíme na druhou stranu kamínku vteřinovým lepidlem kousek magnetické pásky.

Jak vzniká půda - kameny se ohlazují jeden o druhý, až vzniknou krásné oblázky a časem i jemný písek. Rostliny, které rostou v okolí řeky, časem uvadnou a odumřou, jejich těla jsou ale armádou bakterií rozložena na moc důležité látky, které se promíchají s pískem a vytvářejí tak půdu. Proces vytváření půdy si znázorníme následující aktivitou: do skleničky pomocí papírového trychtýře a lžičky vkládáme nejprve větší kamínky, poté menší, dále hrubý písek, jemnější písek a nakonec hlínu. Můžeme prošťidat různě barevné materiály. Hrdlo skleničky překryjeme kouskem látky a ovážeme provázkem. Vznikne model půdního profilu, ale také pěkný dekorativní prvek do třídy či dárek pro maminku.

Ekologie

Díky zázemí a prostředí ČZU, ve kterém činnosti dětí probíhají, je náš program zaměřen přirozeně „ekovýchovně“. Děti se na základě svých prožitků učí, že v přírodě je na sobě vše závislé v křehké rovnováze. Jestliže chce člověk žít v souladu se svým prostředím, měl by tomu přizpůsobit své činy. Zážitkovou pedagogikou seznamujeme děti s tím, jak i ony mohou přispět svým jednáním (např. krmení ptáčků v zimě, čištění studánek, respekt ke všemu živému) k harmonickému a respektujícímu vztahu člověka s přírodou. K rozšíření přirozené nabídky aktivit, kterou nabízí sama příroda, přidáváme environmentální činnosti.

Proč máme na odpad různé kontejnery - seznámíme na vycházce děti s barvami různých popelnic a vysvětlíme si, co se do které nádoby ukládá. Necháme děti hovořit o tom, co již znají a jejich znalosti jen usměrníme a upřesníme. Ukážeme dětem nějakou knihu, která je vyrobena z recyklovaného papíru. Směšný odpad můžeme třídít i s dětmi v naší DS. Upozorníme na to, že i některé hračky jsou vyrobeny z recyklovaného plastu.

Soutěž - v sešlapávání plastových lahví. Vysvětlíme dětem, že tak šetříme místo v kontejnerech.

Kritické myšlení - vymyslíme, co by děti mohly udělat pro naši planetu teď, dokud jsou ještě malé a co by mohly dělat, až budou dospělé. Své nápady děti kreslí a dospělý je zapisuje na papírové vlaječky, které umístíme do plošné „mapy světa“. Tu vyrobíme tak, že děti udělají velkou skvrnu použitým sáčkem černého čaje na balící papír a obtáhnou ji černým fixem. Položíme ji na odpovídající tvar polystyrenu. Do naší mapy zapichujeme vlaječky přilepené na špičaté špejle.

Než to vyhodíme - dříve než vyhodíme odpadový materiál, něco zajímavého z něj vyrobíme“ můžeme zkusit ruční papír, zvířátka z plastových lahví, kaktusy z lepenky, svícen ze sklenice od kompotu pomalovaný barvami na sklo.

Ekologická stopa - této činnosti musí předcházet motivační rozhovor. Pak obkreslíme dětem stopu na tvrdý papír a společně vystřihneme. Děti dostanou za úkol nakreslit činnosti, kdy člověk přírodu vyžívá, ohrožuje nebo jí vyložené ničí.

Výprava k řece nebo k Únětickému potočku - podíváme se k místním vodním tokům a sledujeme např., co kolem proplouvá, všimáme si, je-li voda čistá a jak se to asi do vody dostalo.

4. Evaluace

V průběhu realizace činností má nenahraditelný význam vyhodnocování a zpětná vazba. Hodnotí jednak pečující osoby, ale také děti, které je potřeba těmto činnostem také učit. Hodnocení můžeme provádět různými metodami - pozorováním, analýzou dětských prací, dialogem s dítětem, diskusemi ve skupině a podobně. Na základě hodnocení pak upravujeme další náplň činností, vedeme děti k tomu, aby samy rozvíjely projekt dle vlastního zájmu a aktuálních potřeb.

V Praze dne 21. 6. 2016